

COVID-19s økonomiske påvirkninger på den danske restaurationsbranche

(CalcuEasy 2019)

SamBach E, 3. semester - Gruppe nr. 2

Gruppemedlemmer:

Berfin Guclu

Studienummer: (68491)

Mariam Nawabi

Studienummer: (68473)

Merve Korkmaz

Studienummer: (68573)

Naiha Ayub

Studienummer: (68584)

Nuur Tawfiq

Studienummer: (68358)

Yasmin Nawaz

Studienummer: (68329)

Vejleder: Brian Gardner Mogensen

Aflevering: 18. december 2020

Anslag: 147.439

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
Indledning	5
Projektdesign	7
Problemfelt	9
<i>Problemformulering</i>	11
<i>Arbejdsspørgsmål</i>	11
Afgrænsninger	12
Begrebsafklaring	14
Metode	16
<i>Metodiske overvejelser</i>	17
<i>Mixed methods</i>	17
<i>Kvantitativ forskningsmetode</i>	18
<i>Kvalitativ forskningsmetode</i>	19
<i>Semistrukturerede interviews</i>	19
<i>Interviewguide</i>	20
<i>Databehandling</i>	21
<i>Dokumentanalyse</i>	22
<i>Den induktive tilgang</i>	24
Teori	25
<i>Teoretiske overvejelser</i>	25
<i>John Maynard Keynes & ekspansiv finanspolitik</i>	26
<i>Adam Smith & liberalisme</i>	29
<i>Policy- processer - og beslutningsprocesser</i>	31
<i>Beslutningsprocessens ni faser</i>	33
Videnskabsteori	36
<i>Kritisk realisme</i>	36
Redegørelse	40

<i>Regeringens intentioner med hjælpepakkerne</i>	40
<i>Krav for modtagelse af hjælpepakker som virksomhed</i>	40
Hjælpepakke 1 – kompensation for tabt omsætning	41
Hjælpepakke 2 – lønkompensation (hjælp til lønudgifter)	42
Hjælpepakke 3 - Kompensation af faste udgifter	42
<i>Regeringens restriktioner</i>	43
Analyse	46
<i>Regeringens beslutning ved indførelse af hjælpepakkerne</i>	46
Delkonklusion	52
<i>Effekten af regeringens restriktioner, hjælpepakker og brugen af den ekspansive finanspolitik</i>	52
<i>Restaurationsbranchens økonomiske konsekvenser som følge af regeringens restriktioner</i>	60
<i>Viadukt og MUMAS samfundsøkonomiske perspektiv ift. Keynes og Smith</i>	65
Delkonklusion	68
Konklusion	69
Perspektivering	71
Litteraturliste	75
<i>Bøger:</i>	75
<i>Artikler:</i>	76
<i>Hjemmesider:</i>	77
<i>PDF:</i>	81
<i>e-Encyclopedia:</i>	81
<i>Statistik:</i>	82

Abstract

This project sets out to investigate and study how the danish government's restrictions and relief packages have caused economic consequences for the restaurant industry through COVID-19. The aim of this report is to get to know the economic consequences that are occurring through the influence of the government.

This is done through an analysis of interviews with two restaurant owners from Viadukt & MUMA. The analysis clarifies the various factors that play a big role in relation to the government's restrictions and relief packages that have caused economic consequences through the current pandemic.

With an interpretation of these factors, we get to point out and illuminate the impact of the government that has caused economic consequences for the danish restaurant industry with the help of economic and political theories. Factors such as policy process, expansive fiscal policy, Adam Smith's & John Maynard Keynes' ideology are required regarding the respondent's opinion about the intervention of the government. Some factors the respondents have shown have similarities while other factors are shown completely different.

From this project, it can be concluded that the danish government's restrictions have cost the restaurant industry a major economic decline. Furthermore, it can also be concluded that the government's relief packages had a positive and effective impact towards the restaurant industry, as the relief packages worked as a financial support throughout the pandemic.

Indledning

Et aktuelt debatteret emne i dag er coronakrisen, der slår hårdt ned i det danske erhvervsliv og har ført til store omsætningstab i adskillige brancher herunder restaurationsbranchen. I forlængelse af dette har regeringen indført en række implementeringer med intentionen om at beskytte den danske økonomi og befolkningen med henblik på de sundhedsmæssige udfordringer. Det er en samfundsrelevant problemstilling, da den som nævnt har haft store økonomiske konsekvenser, hvor man undrer sig over, i hvilket omfang, og hvordan regeringen har indflydelse på dette. I forlængelse af dette, er det relevant at undersøge, hvordan regeringens statslige indgreb i form af restriktioner og hjælpepakker har haft økonomiske konsekvenser med udgangspunkt i restaurationsbranchen. Undersøgelsen er bygget på en tværfaglig kombination af økonomi og politologi, der desuden har en kritisk realistisk tilgang.

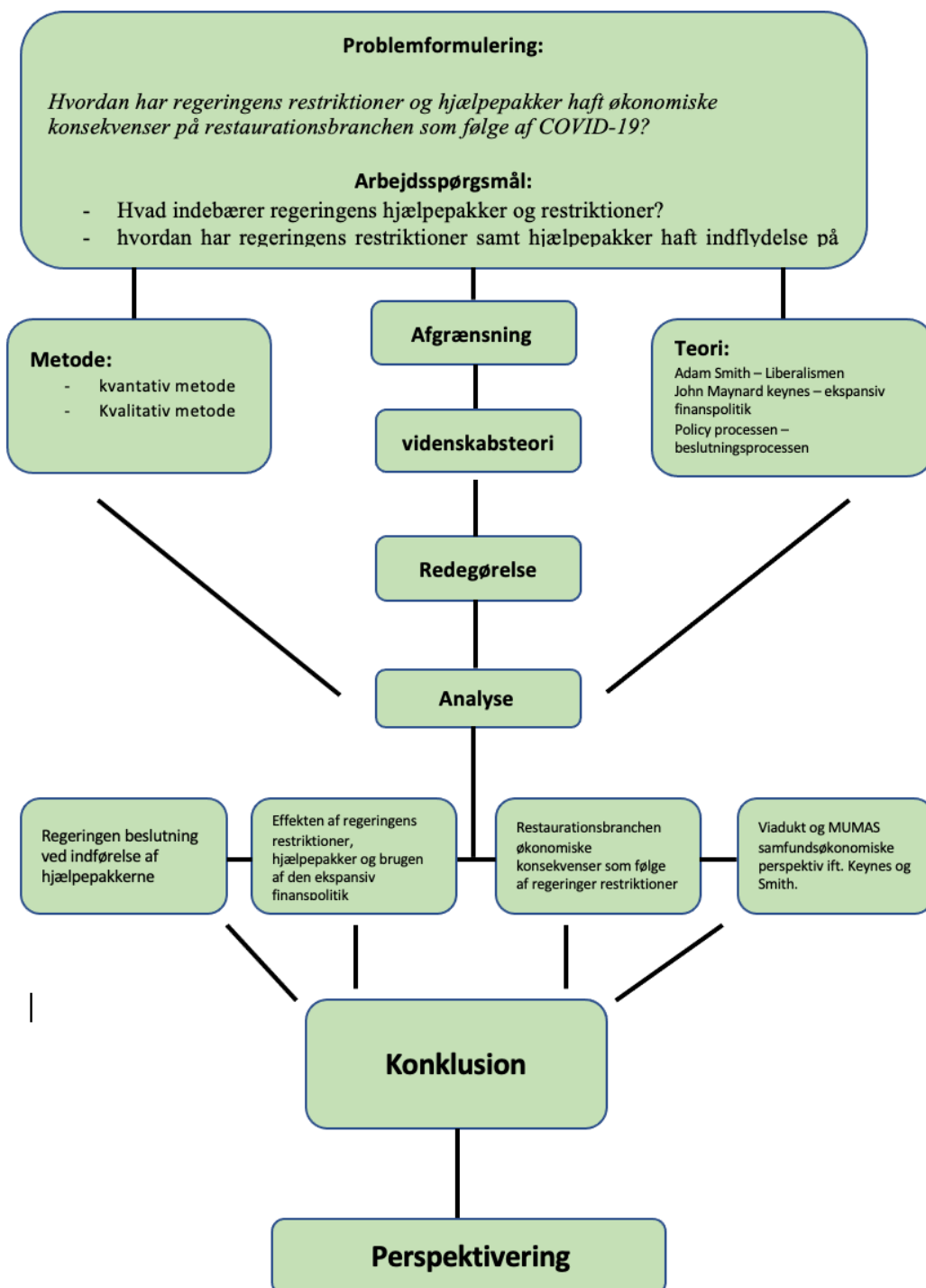
Projektet med overemnet COVID-19s økonomiske konsekvenser på den danske restaurationsbranche vil gennem en redegørelse indramme de forskellige hjælpepakker og i den forbindelse regeringens intentioner med disse. Der vil ligeledes blive gjort rede for regeringens restriktioner for restauranter og cafeer. Teoriafsnittet udgør de tværfaglige teoretikere Adam Smith (Smith), der er fortalere for liberalismens syn på markedet herunder den minimale statslige indgriben. Ydermere redegøres der for John Maynard Keynes (Keynes), der er tilhænger af ideen om den ekspansive finanspolitik og fortaler for, at staten skal gribe ind og regulere økonomien. Gennem en induktiv tilgang, vil teorierne blive anvendt i praktiske situationer og blive sat i perspektiv til de to interviews, der er foretaget. Den indsamlede empiri i form af statistikker og interviews, vil være med til at understøtte og give belæg for de økonomiske konsekvenser COVID-19 har medført i restaurationsbranchen.

Afslutningsvis indeholder dette projekt en perspektivering, hvor der tages udgangspunkt i at sammenligne den svenske regerings politiske håndtering af den igangværende krisesituation, med den danske regerings politiske håndtering. Dette er relevant idet at den svenske stats måde at håndtere coronakrisen på, har været modsatrettet end den danske.

Projektdesign

Problemfelt

COVID-19 krisen har medført en række konsekvenser for den danske økonomi. For at reducere en øget smitterisiko, har den danske regering og EU udarbejdet en række restriktioner, der har medført massive opbremsninger i hele landet (Martinsen 2020). Som følge af COVID-19 er der blevet udarbejdet restriktioner, såsom; krav om mundbind, begrænset antal kunder i en restaurant, forsamlingsforbud og strikse krav i forhold til desinficering samt begrænsede åbningstider i restauranter og cafeer m.m. (Martinsen 2020).

Disse tiltag og restriktioner fra regeringens side, har derfor resulteret i, at flere virksomheder bliver økonomisk svækket, hvilket er særlig problematisk, da det kan forværre hele den danske økonomi på længere sigt. Det medfører ligeledes til, at virksomheder kan have problemer med at udbetale løn, og derfor er nødt til at fyre sine ansatte. For at forebygge konkurser og fyringer hos virksomheder har regeringen indført en række hjælpepakker, med formålet om at tage hånd under det danske erhvervsliv.

Disse hjælpepakker indebærer desuden en midlertidig kompensationsordning for virksomheder, der har været i underskud, eller har haft forringet økonomi gennem corona krisen (Martinsen 2020).

Kompensationsordning gælder på tværs af alle brancher uanset virksomhedens størrelse. Mange virksomheders forretningsgrund har været svækket eller kraftigt reduceret grundet COVID-19 (Martinsen 2020). Virksomheder har stadig en række udgifter, såsom husleje og andre faste omkostninger, som der skal afbetales, selvom mange af deres kunder udebliver. På baggrund af disse problematikker for danske virksomheder, har regeringen udarbejdet midlertidigt kompensation såsom; kompensation for faste omkostninger, lønkompensation til lønudgifter, tabt omsætning, støtte til aflyste eller udskudte arrangementer, mildere krav til sygedagpengerefusion og garantiordning for at optage banklån (Danske Bank 2020). Formålet med kompensationer er, at de skal kunne støtte og gavne det danske erhvervsliv, herunder særlige udsatte virksomheder.

Virksomheder på tværs af de mange brancher forventer en indtægtsnedgang mellem 35 procent til 86 procent. Regeringen har derfor afsat omkring 300 mia. kr. som stilles til rådighed for at genopbygge mange af de udsatte virksomheder (Københavns Universitet 2020).

Desuden er der over 71.000 virksomheder, som har ansøgt om regeringens hjælpepakker (Københavns Universitet 2020). Ud af de 71.000 virksomheder er der 50.523 ansøgninger, der har fået godkendt lønkomensation (Persson, 2020). Regeringen vurderer, at hjælpepakkerne vil holde hånden under mindst 100.000 danske jobs (Beskæftigelsesministeriet 2020).

På trods af at alle danske virksomheder og brancher kan ansøge om en hjælpepakke, så er de hårdest ramte brancher detailbranchen, hotel- og restaurationsbranchen, rejsebureauer m.m.

Dette felt har en særlig samfundsvidenskabelig relevans, da det er et massivt problem for det danske samfund og ikke mindst de danske virksomheder eftersom, at mange danske virksomheder har mødt stor modgang under COVID-19 krisen. Herunder kan brugen af hjælpepakkerne nødvendigvis ikke gavne det danske erhvervsliv. I denne anledning kunne det derfor være interessant at undersøge kvaliteten af regeringens hjælpepakker og om, hvorvidt de gavner eller svækker restaurationsbranchens omsætning.

I dette projekt ønsker vi derfor at fokusere på restaurationsbranchen, da denne branche er blandt de hårdest ramte af regeringens restriktioner. Vi vil i vores projekt derfor undersøge, hvorvidt regeringens hjælpepakker har været en fordel for restaurationsbranchen, og hvordan regeringens restriktioner har påvirket restaurationsbranchens omsætning. I projektet tages der udgangspunkt i to restauranter, hvori vi vil undersøge, hvilken indflydelse regeringens restriktioner og hjælpepakker har haft på deres omsætning. Vi vil undersøge dette med udgangspunkt i restauration ejernes egne udtalelser.

Problemformulering

- Hvordan har regeringens restriktioner og hjælpepakker haft økonomiske konsekvenser på restaurationsbranchen som følge af COVID-19?

Arbejdsspørgsmål

- Hvad indebærer regeringens hjælpepakker og restriktioner?
- Hvordan har regeringens restriktioner samt hjælpepakker haft indflydelse på restaurationsbranchen?

Afgrænsninger

Grundet de omstændigheder og retningslinjer vi møder på baggrund af COVID-19, har vi måtte afgrænse os fra en del perspektiver igennem dette projekt.

I begyndelsen ønskede vi at lave en case-undersøgelse, hvor vi ønskede at undersøge fire burgerrestauranter med det formål at undersøge, hvorvidt disse fire burgerkæder enten mente, at regeringens hjælpepakker har kunne holde hånden under deres virksomhed eller om de mente, at hjælpepakkerne blot har været en form for lappeløsning fra regeringen. Case-undersøgelsen skulle i projektet fungere som vores primær kilde, da vi på baggrund af case-undersøgelsen vil få indhentet en del af vores empiri. I stedet var vi nødsaget til at gøre brug af dokumentanalyse for at få indhentet vores primære empiri.

På grund af COVID-19 har vi ikke kunne komme i kontakt med fire burgerrestauranter, da det var presset for virksomhederne at stå til rådighed for os. Derfor blev vi nødsaget til at afgrænse os til at udføre to semistruktureret interviews i stedet. Udover at gøre brug af to semistrukturerede interviews har vi generelt også forholdt os overordnet, over alle danske restauranter for netop ikke at afgrænse projektet til, at det kun bliver burgerrestauranter.

Det at vi har valgt at fokusere overordnet på restaurationsbranchen uden, at være specifikke har styrket projektet idet, at vi har fået en mere overordnet indsigt i restaurationsbranchens omsætning.

I forhold til vores valg af teori havde vi til at starte med valgt at benytte os af netværksstyring idet, at vi syntes det kunne være interessant ud fra et politologisk perspektiv, at undersøge regeringens sektor- partnerskaber. Formålet ved dette var at undersøge hvilke relevante og berørte parter, der havde været involveret ved forhandlingerne af nedlukningen af Danmark. Idet der har været en del netværksstyring med henblik på at lave regler, der virker og kan lade sig gøre i praktisk. Efter nærmere arbejde med netværksstyring som teori stod det klart for os, at denne teori vil drage projektet mod en helt anden retning end formålet. Derfor så vi en fordel i at afgrænse os fra denne teori idet, at teorien ikke berører relevante aspekter i forhold til dette

projekts problemformulering, og at vi dermed vil kunne risikere at drage projektet i et andet spor.

Ydermere har vi afgrænset os fra at arbejde med internationale virksomheder, da vi ønsker at holde projektet op på et nationalt niveau. Idet vi udelukkende har taget udgangspunkt i, hvordan COVID-19 har påvirket den danske restaurationsbranche. Heraf hvordan regeringen gennem deres beslutninger, og forhandlinger vil kunne holde hånden under de danske restaurantbrancher. Heraf har vi i stedet valgt at foretage en perspektivering af Sveriges politiske måde at håndtere COVID-19 krisen på.

Desuden er der ved start af projektets metodiske udformning valgt at gøre brug af en surveyundersøgelse. Idet projektets emne er relativt nyt, er der en begrænsning af, hvad der findes af allerede eksisterende undersøgelser. Gennem brug af en surveyundersøgelse ønskede vi derfor at indsamle egen data. Vi ønskede at lave et spørgeskema, der skulle handle om forbrugeradfærd i henhold, til om regeringens restriktioner i forhold til at bære mundbind kan være årsagen til, at færre mennesker besøger restauranterne. Ved projektets senere udformning blev denne metodiske overvejelse fravalgt idet, at denne metodiske tilgang vil frembringe andre perspektiver end meningen.

Afslutningsvis havde vi en forestilling om, at størstedelen af vores dataindsamling skulle komme fra Horesta, men da adgangen for brug af Horesta var begrænset måtte vi hurtigt finde nye alternativer. Vi gør derfor brug af en række sekundære kilder, som indgår i vores dokumentanalyse.

På baggrund af, at dette emne forholdsvis er nyt, har der derfor også været en begrænsning af, hvad der var til rådighed af eksisterende empiri. Dette har resulteret i, at vi ikke kunne få adgang til årsrapporter og kvartalsrapporter fra udvalgte restauranter. Vi var derfor nødsaget til udelukkende at anvende andre lignende nøgletal, der indgår i statistikker og rapporter.

Begrebsafklaring

Der vil under dette afsnit blive præsenteret de mest væsentlige og centrale begreber, der bliver benyttet i dette projekt. Hovedessensen ved dette er at skabe en bedre og dybdegående forståelse af de mest essentielle begreber, der bliver benyttet i projektet.

- **Afgifter:** En afgift er en speciel form for skat, der ofte er på varer og tjenesteydelser (Amino.dk).
- **COVID-19:** COVID-19 er en smitsom ny sygdom den kaldes også for ny coronavirus. COVID-19 sygdommen skyldes en infektion i luftvejene og den type coronavirus kaldes for SARS-CoV-2. (Covid19.ssi.dk). Hos nogle kan sygdommen give milde symptomer såsom hoste og let feber, mens andre kan have slemme vejrtrækningsproblemer og med en alvorlig lungebetændelse. Påbegyndelsen af COVID-19 begyndte da verdenssundhedsorganisationen (WHO) i begyndelsen af januar 2020 informeret om et udbrud med flere tilfælde af lungebetændelse, årsagen var dog ukendt. Tilfældene forekom i Wuhan i Hubei-provinsen, som er i den østlige del af Kina. Den 12.januar 2020 meddelte WHO, at der var tale om en helt ny type af coronavirus. I begyndelsen var betegnelsen blot "2019-nCoV" senere blev den navngivet "SARS-CoV-2/COVID-19" Det første tilfælde af COVID-19 I Danmark blev påvist den 27.februar 2020 og den 11.marts erklærede WHO COVID-19 for en pandemi, idet man ved tæt kontakt hurtigt kan udbrede sygdommen til andre (Covid19.ssi.dk).

- **Egenkapital:** Virksomhedens værdier er det man kalder for egenkapital. Under en virksomheds regnskab er det noget, der hedder aktiver (ejendele) og passiver (gældsforpligtelser). Egenkapital er derfor det samlede sum, når de to forhold er gjort op med hinanden (Dinero.dk).

- **Epidemiloven:** Epidemiloven udgør den juridiske ramme for de danske myndigheders forebyggelse af alvorlige smitsomme sygdomme. Epidemiloven fastsætter rammerne for de foranstaltninger, der skal tages for at kunne forhindre, at smitsomme sygdomme føres ind i Danmark. Derudover giver epidemiloven mulighed for særlige tiltag for at forebygge alment sygdomme (Sundhedsstyrelsen).

- **Fremmedfinansiering:** I en regnskabsmæssig forstand er det et udtryk for den værdimængde, der er indskudt i virksomheden. Det kunne eksempelvis være banker, leverandører eller det offentlige (E-conomic.dk).

- **Hastelov:** Før et lovforslag kan blive fremsat, skal der normalt gå 30 dage før det kan blive tredje behandlet og vedtaget ved lov, dette står i Folketingets forretningsorden. En hastelov er derfor en lov der er blevet behandlet hastigt, uden at loven har været igennem en tredje behandling. Folketinget skal derfor give dispensation før et lovforslag kan blive hastebehandlet. (Folketinget.dk)

- **Likviditet:** En virksomheds økonomiske tilstand er det, man kalder for likviditet. Det vil sige, at likviditet betyder om en virksomhed har en tilstrækkelig mængde af kapital. Det er hermed virksomheden evne til at betale sine udgifter i form af husleje, løn m.m.(visma.dk).

- **Omsætning:** En omsætning er når en virksomhed sælger varer eller ydelser mod betaling, hvori det samlede salgsbeløb så vil udgøre virksomhedens omsætning. Det vil sige, at en omsætning er med til at fortælle noget om en virksomheds indtægt (dinero.dk).

- **Restaurationsbranchen:** Restaurationsbranchen er den del af erhvervslivet, som har en beskæftigelse inden for servering af mad og drikkevarer mod betaling (ordnet.dk).
- **Restriktioner:** Restriktioner er nogle midlertidige tiltag ofte i form af en lov, som begrænser handlefriheden på et bestemt område, og er med til at indsnævre nogle rammer (Den store danske).
- **Selvfinansiering:** Det forhold hvor et selskab stiller midler til rådighed, yder lån eller stiller sikkerhed for tredjemands erhvervelser af kapitalandele er det, man kalder for selvfinansiering (BDO Danmark 2019).

Metode

Det følgende afsnit omfatter projektets metodiske overvejelser herunder hvilke til- og fravalg, der er foretaget i dette projekt. Ydermere omfatter det metodiske afsnit en klar gennemgang af de metoder, som anvendes i dette projekt. I dette afsnit redegøres der blandt andet for, hvordan metoden mixed methods indgår i dette projektarbejde. Derudover redegøres der for den kvantitative forskningsmetode, og hvordan denne metode er med til at bidrage til dette projekt. Dernæst omfatter afsnittet en redegørelse af den kvalitative forskningsmetode, herunder hvordan et semistruktureret forskningsinterview, indgår i dette projekt i form af en primær dataindsamlingsteknik. I forlængelse af dette bliver der desuden klargjort, hvordan databehandlingen af de semistruktureret forskningsinterview, kommer til at foregå. Afslutningsvis omfatter dette afsnit, hvordan de kvalitative forskningsmetoder i form af dokumentanalyser, kommer til at indgå i dette projekt.

Metodiske overvejelser

Med henblik på at besvare projektets problemformulering er der hermed blevet gjort brug af nogle væsentlige metodiske overvejelser. Som nævnt i afgrænsningskapitlet, har vi afgrænset os fra at udarbejde en case-undersøgelse. Ved at gøre brug af en case-undersøgelse ville vi have forholdt os mere specifikt og mere konkret over restaurationsbranchen. Udarbejdelsen af en case-undersøgelse havde gjort, at projektet havde opnået et mere specifikt resultat i forhold til fald af omsætning og ift., hvorvidt regeringens restriktioner havde en påvirkning på deres omsætning. Vi havde i den forbindelse undersøgt helt konkret, hvordan hjælpepakkerne specifikt havde taget hånd under deres virksomhed.

I projektet forholder vi os mere overordnet i forhold til, hvorvidt restauranternes omsætning er blevet påvirket som følge af regeringens restriktioner. Ydermere skal de udarbejdede semistrukturerede interviews eksemplificere de overordnede tal og statistikker, der er blevet udarbejdet med henblik på at give et generelt billede af restaurationsbranchen i Danmark.

Mixed methods

Mixed methods er et forskningsdesign, som kombinerer kvalitative og kvantitative metoder. Mixed methods er ikke en metode i sig selv, men det er en forskningsmetode, som er kendetegnet ved et bestemt forskningsdesign, der kombinerer kvalitative og kvantitative data. Denne forskningsdesign tager som regel udgangspunkt i en problemformulering. Formålet med dette er at skabe en ny viden, som er med til at skabe en forståelse af den bestemte problemstilling. Mixed methods adskiller sig fra den klassiske grundforskning, som udelukkende søger ny viden derimod, prøver mixed methods ikke kun at søge og forstå ny viden, men dette forskningsdesign prøver at løse et samfundsmæssigt problem (Jæger 2019: 327).

Forskningsdesignet kan betragtes som en sammenhæng mellem det overordnede forskningsspørgsmål og den konkrete undersøgelse. Det er igennem forskningsdesign, at

forskeren fastlægger, hvilke konkrete metoder, der er relevant at anvende for at besvare problemstillingen. Det er hermed igennem en fastlæggelse af forskningsdesignet, at man går fra problemformulering til at kunne gennemføre selve undersøgelsen (Jæger 2019:334-335). Denne metode anvendes i projektet i og med, at vi kombinerer både de kvalitative og kvantitative forskningsmetoder til at supplere hinanden.

Kvantitativ forskningsmetode

Kvantitativ forskningsmetode har til formål at analysere empiri, der består af tal til at undersøge fænomener, som er relevant for analysen (Kristensen & Hussain 2019:22). Vores tilvalg af kvantitativ forskningsmetode kommer af, at vi ønsker at undersøge bestemte virksomheders omsætning før og efter COVID-19 pandemien. På baggrund af dette, vil vi benytte statistikker, der består af talmæssig empiri, som vil hjælpe os med at besvare vores problemformulering.

I dette projekt har vi valgt at anvende kvantitative data i form af sekundære data. Sekundært data er foreliggende data, som allerede er indsamlet og kan benyttes i projekter og forskning (Ejrnæs 2019:227). Denne tilgang er oplagt i vores projekt, da vi ønsker at undersøge, hvilke økonomiske konsekvenser regeringens restriktioner og hjælpepakker som følge af COVID-19 har haft på restaurationsbranchen, der understøttes af de to restauranter. I dette projekt anvendes den kvantitative forskningsmetode ved at indhente statistikker. Heraf gør vi i dette projekt brug af statistikker fra Danmarks Statistik, PricewaterhouseCoopers (PwC), Danmarks restauranter & cafeer (DRC) m.m. Brugen af netop disse statistikker, har fungeret som et effektivt værktøj til at besvare vores problemformulering.

Ved brug af sekundære data er der både nogle fordele og ulemper. Fordelene ved at anvende sekundære data er, at man kan spare en masse tid ift. at indsamle egent kvantitativt data (Ejrnæs 2019: 228). En anden fordel ved sekundære data er, at der er et bredt udvalg af sekundære data tilgængelig på nettet oftest udarbejdet af Danmarks statistik. Dertil er der oftest også større stikprøver udarbejdet med sekundære data, hvilket medfører en større repræsentation af Danmark.

Ulempen ved sekundære data er, at det indsamlede data kan resultere i defekt data i og med, at man bevæger sig langt fra projektets aktuelle formål. Dette vil ofte være problematisk i at opnå gyldighed ift. at operationalisere teoretiske begreber man prøver at udfolde.

Kvalitativ forskningsmetode

De kvalitative metoder inden for samfundsvidenskaben, udgør en alternativ måde at indsamle data på. Denne form for metode kendetegnes ved, at man ønsker at få en dybtgående indsigt i, hvordan fænomener, siges, gøres, fremtræder, opleves eller udvikles. Fokuset ved denne metode form er, at man ønsker at fortolke bestemte aktiviteter og den betydning det har for individet (Hussain & Kristiansen 2019:18). Ydermere er formålet ved anvendelse af den kvalitative forskningsfelt at undersøge fænomener, ved hjælp af studier af menneskets adfærd, herunder den betydning, der etableres i de omgivelser, hvor det naturligt foregår. I løbet af den kvalitative forskningsmetode udarbejdes der adskillige former for empirisk datamateriale eksempelvis forskningsinterview, feltnoter, og billedmaterialer (Hussain & Kristiansen 2019:19).

Semistrukturerede interviews

Dette projekt arbejder med den kvalitative forskningsmetode i form af et kvalitativt forskningsinterview, som vores primære dataindsamlingssteknik. Et kvalitativt forskningsinterview, forsøger at fortolke omverden, personlig viden og erfaringer. I forlængelse af dette ønsker vi at udarbejde to semistrukturerede interviews. Det semistrukturerede interview kendetegnes ved, at der forberedes en række spørgsmål af interviewerens som blandt andet kategoriseres i forskellige temaer og forslag til spørgsmål (Poulsen 2019:98).

Derudover er interviewerens åben for forandring af spørgsmålenes rækkefølge og form. Denne form for forskningsinterview giver således mulighed for at tilpasse og justere spørgsmål. Dette betyder at man dermed kan stille opfølgende og nye spørgsmål, som nødvendigvis ikke er forberedt på forhånd. (Poulsen 2019:98).

I vores projekt har vi valgt at indsamle empiri i form af semistrukturerede interviews. Vores semistrukturerede interviews er med restaurationsejerne fra Viadukt og MUMA. Disse interviews skal senere i analysen anvendes til at eksemplificere restaurationsbranchen, herunder de økonomiske konsekvenser som restaurationsbranchen har været udsat for. Ydermere har vi valgt at bruge denne kvalitative tilgang, da vi ønsker at få indblik i COVID-19s påvirkning på de udvalgte restauranter. Vi vil derfor interviewe de udvalgte restaurationsejere, med henblik på at få indblik i restaurantens hverdag herunder deres omsætning før og efter COVID-19. Dette indebærer, blandt andet også, at vi ved de dybdegående interviews vil belyse, hvorvidt interviewpersonen selv vurderer hjælpepakkernes kvalitet. For at kunne belyse dette, er vi nødsaget til at meningsfortolke interviewene. De semistrukturerede interviews er således oplagt, da disse har til formål at give beskrivelser af den enkelte interviewpersons opfattelse (Kvale & Brinkmann 2015:411).

Interviewguide

I forlængelse af det semistrukturerede forskningsinterview er det nødvendigt at udarbejde en interviewguide. Dette muliggør tilpasning af konkrete undersøgelser herunder undersøgelsens problemformulering og målgruppe. Udarbejdelsen af en interviewguide er et essentielt metodisk værktøj, hvor blandt andet undersøgelsens teoretiske perspektiver operationaliseres. En interviewguide tager udgangspunkt i forskellige spørgsmålsblokke, som er kategoriseret i adskillige interviewtemaer. Formålet med denne interviewguide samt opstilling er, at det skaber et klart og tydeligt overblik over hele interview processen. Derudover giver det bedre muligheder for at have en fri samtale med interviewpersonen, der skabes en gennemgående struktur over de væsentlige temaer, man ønsker at adressere under interviewet. For at foretage et så effektivt forskningsinterview som muligt, har vi ligeledes udarbejdet en interviewguide (bilag 1), med det formål, at få nedskrevet en række spørgsmål, så både interviewpersonen og interviewerens er forberedt på mulige spørgsmål, som kunne fremtræde under interviewet (Poulsen 2019:103-105). Vores interviewguide er struktureret således, at den er bestående af seks temaer, hvor vi har kategoriseret de mest relevante ud fra tematiseringen. Vores tematisering omfatter blandt andet temaer som: Virksomhedens omsætning, hjælpepakkernes

effekt og virksomheden økonomiske tilstand før Covid-19 (bilag 1). Ved at udarbejde en interviewguide som denne, skaber vi dermed et struktureret overblik over de temaer, vi ønsker at få undersøgt samt de tilhørende spørgsmål. Ydermere er vores interviewguide med til at gøre vores dataindsamling mere målrettet i og med, at vi kun belyser de tematiseringer, som er relevante for netop denne undersøgelse og dermed undgår vi at komme ind på emner, som ikke er relevante for vores undersøgelse. I dette projekt anvender således denne interviewguide, som et metodisk værktøj til vores dataindsamling.

Databehandling

I denne undersøgelse har vi valgt at foretage et semistruktureret forskningsinterview med to restaurationsejere. Under interviewet havde vi en moderator, hvis rolle var at stille spørgsmålene og dermed også at holde dialogen inden for de bestemte temaer, som indgik i interviewguiden. Formålet med dette er, at moderatoren kan styre dialogen, så de mest relevante emner belyses, desuden havde moderatoren også mulighed for at stille opfølgende spørgsmål gennem hele interviewet, med det formål at få en mere dybdegående indsigt i restaurationsejeres svar (Poulsen 2019:106).

Det skal desuden nævnes, at begge interviews blev optaget ved hjælp af en diktafon. Dette skyldes, at det er mindre tidskrævende end eksempelvis at nedskrive hele dialogen. Endvidere har datamaterialet ligeledes været mere overskueligt og håndgribeligt, at foretage en databehandling ud fra. I dette projekt har vi foretaget en databehandling af den lydfil, vi fik ud af de to interviews og vi har foretaget en databehandling i form af en transskribering af det indsamlede datamateriale. Vi har valgt at foretage en transskribering af de to lydfiler, da det giver os mulighed for at arbejde med et tekstligt produkt i vores analyse (Poulsen 2019:107). I vores databehandling, har vi ikke benyttet os af en direkte transskribering af lydfilen, men tværtimod en "oversættelse" af datamaterialet (Poulsen 2019:107). Det vil sige, at vi har fravalgt at inddrage pauser, overflødige ord m.m. som opstod under interviewet. Dette skyldes, at det kan være vanskeligt at arbejde med et tekstligt materiale, der er nedskrevet som talesprog og ikke skriftsprog. Formålet med denne måde at fuldføre en databehandling på er, at det til

dels systematiserer datamaterialet. Dermed skabes der en struktur og et mere overskueligt overblik over, hvad de to interviews omfattede.

Dokumentanalyse

Der findes ikke en specifik definition af termen “dokumenter”, men oftest bliver dokumenter brugt af fagfolk. Et eksempel på de forskellige dokumenttyper er love, bekendtgørelser, rapporter, statistikker, aviser, tidsskrifter, artikler, videnskabelige bøger m.m. (Kelstrup og Lynggard 2019:148-149).

Formålet med at analysere dokumenter, er at give så præcis en beskrivelse af virkeligheden, ved at fokusere på det skriftlige indhold i dokumenterne. Under fuldførelse af en dokumentanalyse er det vigtigt at være kildekritisk, idet dokumenterne reflekterer over virkeligheden på en sandfærdig måde. De væsentlige elementer i en dokumentanalyse er, at man anvender autenticitet dvs. en vurdering om hvorvidt dokumentet i virkeligheden, er det som den udgiver sig for at være. Troværdighed, er et andet væsentligt element som omhandler hvorvidt man kan stole på dokumentets oplysninger. Et tredje væsentligt element er repræsentativitet i forhold til dette element handler det om, hvorvidt de analyserede dokumenter, giver et dækkende billede for, hvad der undersøges. Den sidste og vigtigste element er, betydning som handler om en fortolkning af hvilken mening, eller intention forfatteren af dokumentet havde ved udførelsen. (Kelstrup & Lynggard 2019:150-151). Disse fire nævnte elementer autenticitet, troværdighed, repræsentativitet og betydning er nogle vigtige og væsentlige elementer at tage i betragtning ved udførelse af en velfunderet og grundig dokumentanalyse. Kelstrup & Lynggard 2019:150-151).

Med henblik på besvarelse af projektets problemformulering, har der herunder ved udarbejdelsen af dokumentanalysen været et ønske om at opnå en objektiv indsamling af empirisk data angående den økonomiske påvirkning på den danske restaurationsbranche. I dette projekt benytter vi dokumentanalyse i form af statistikker, nyhedsartikler og rapporter.

Til at starte med blev der gennemgået en masse research på nettet for at indsamle en masse empiri og ny viden omkring emnet. Dette fremgår af nyhedsartikler de nyhedsartikler vi har gjort mest brug af er Berlingske, kristeligt dagblad, DR-nyheder og informationen. På trods af, at man skal være påpasselig med nyhedsartikler idet de er skrevet af journalister, kan man herunder vurdere at projektets valgte artikler har levet op til kriterierne der gør sig gældende ved en dokument analytisk kildekritik. Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at forfatteren af et dokument ikke altid vil beskrive virkeligheden så præcis og nuanceret som muligt, idet forfatteren altid vil have en agenda med dokumentet (Kelstrup & Lynggard 2019:150-151).

Under dokumentanalysen har vi især været bevidste omkring hvem der udtaler sig i artiklen i det, at der er forskel mellem en udtalelse fra en ekspert person og en udtalelse fra en almen borger. Derfor indeholder mange af de valgte artikler udtalelser fra fagfolk og ekspertpersoner heriblandt forskere, politikere og økonomer, dette har styrket artiklernes validitet og troværdighed i projektet. Ydermere er dokumentanalysen blevet benyttet i form af rapporter fra finansministeriet, denne dokumentanalyse er blevet benyttet med henblik på at analysere regeringens strategi i henhold til at tage hånden under restaurationsbranchen.

Overordnet set har udarbejdelsen af en dokumentanalyse, været et essentielt element for besvarelse af projektet problemformulering. Formålet ved dokumentanalysen har været at skabe et overblik over restaurationsbranchens omsætningstab, likviditet, samt restaurationsbranchen ansøgninger til regeringens hjælpepakker. Ydermere anvendes der dokumentanalyse til at foretage en grundanalyse af regeringens restriktioner samt tiltag. Dette formår vi at gøre ved at kigge på regeringens dokumentation i form af regeringens pressemøder. I dette projekt har vi udelukkende beskæftiget os med dokumenter, indenfor en tidsperiode mellem år 2018 og 2020. dette skyldes, at denne tidsperiode leder op til de aktuelle begivenheder, som belyses i problemformuleringen. I en dokumentanalyse er projektets problemformulering afgørende for, hvilke dokumenter der er relevante for projektet. Det er endvidere vigtigt at overveje hvilken tidsperiode, som bør dækkes af dokumentmaterialet, idet problemformuleringen kan lægge op til en konkret og afgrænset tidsperiode. Det er ligeledes

vigtigt at overveje om det er primær, sekundær eller tertiære dokumenter, der vil blive anvendt i projektet (Triantafillou 2019:164-165).

Den induktive tilgang

Vi har i projektet valgt at analysere en konkret situation, og forsøger ud fra projektets indsamlede empiri at finde en sammenhæng ved hjælp af de teorier, som vi har valgt. Teoriene er med til at danne et grundlag for vores projekt og kan hermed skabe en forståelse for vores resultat.

I projektet gør vi brug af en induktiv karakter, da vi først har forsøgt at finde et emne og opstillet nogle antagelser. Ved hjælp af det emne, har vi fundet vores teorier, som vi mener vil besvare vores undersøgelse/problemformulering.

Derudover så var grunden til vores tilvalg af den induktive metode, at vi fokuserede på vores egne interesser og valgte at prioritere teoritilvalget som 2. prioritet.

Teori

I dette afsnit formidles projektets teoretiske overvejelser, herunder til- og fravalg af det teoretiske grundlag. Endvidere påbegyndes en anskuelig redegørelse af de udvalgte teorier, som indgår i netop dette projekt. Først og fremmest redegøres der for John Maynard Keynes teori, kaldt den Keynesianske teori (The general Theory of employment). I forlængelse af Keynes samfundssyn samt den Keynesianske teori, omfatter dette afsnit ligeledes det politiske begreb, kaldet ekspansiv finanspolitik. Ydermere vil der i dette afsnit indgå en redegørelse af den liberalistiske ideologi med fokus på Adam Smiths samfundssyn. Afslutningsvis bliver der i dette afsnit redegjort for policy processen, herunder hvordan den politiske beslutningsproces foregår.

Teoretiske overvejelser

Vores teoretiske apparat består af Adam Smiths og John Maynard Keynes makroøkonomiske tilgange til, hvorvidt staten skal regulere og stimulere økonomien. Disse to teorier udgør en modsætning, da Keynes teori argumenterer for, at det er nødvendigt i krisetider, at staten involverer sig i markedets økonomi. Denne teori spiller en væsentlig rolle i forhold til dette projekt, eftersom regeringen har ført en ekspansiv finanspolitik, grundet den igangværende pandemi. I projektet anvendes den keynesiansk tilgang til blandt andet at forklare, hvordan den danske regering har stimuleret samfundsøkonomien under COVID-19 krisen, herunder hvordan regeringen har sat forbruget i gang. Ved brug af denne tilgang sættes der således fokus på, hvordan staten stimulerer økonomien. Dette er i modsætning til Smiths syn på staten og dens indblanding, da han argumenterer for, at markedet regulerer sig selv uden statens hjælp. De valgte teorier, vil bidrage til forståelsen af, hvorvidt det har været en fordel eller ulempe, at staten ved restriktioner og hjælpepakker har involveret sig i markedøkonomien. Smiths liberalistiske tilgang til økonomien argumenterer som nævnt, at markedet regulerer sig selv i modsætning til Keynes, der mener, at det i krisetider er nødvendigt for staten at blande sig for at stimulere økonomien. I den forbindelse vil vi gennem interviews med virksomhedsejere stille

spørgsmål til, hvad de mener om hjælpepakkerne og restriktionerne samt, om de mener, at det har gavnet deres restauranter. Dette vil sættes i perspektiv med teorierne, hvor vi gennem analyser vil komme frem til om det er Keynes eller Smiths teori, der understøtter deres holdninger. Dette vil give en samlet forståelse af, hvilke konsekvenser regeringens restriktioner og hjælpepakker har haft på udvalgte restauranter ifølge restaurantejerne selv.

John Maynard Keynes & ekspansiv finanspolitik

Den Keynesianske teori er en teoretisk retning, som blev formuleret af den britiske økonom, John Maynard Keynes. Denne teori tager blandt andet udgangspunkt i Keynes banebrydende værk, *The general theory of employment, interest, and money* (1936). Teorien er en makroøkonomisk teori, som primært anvendes til at kunne forklare den store arbejdsløshed i blandt andet industrialiserede lande (Jespersen 2020). Keynes argumenterer i sit hovedværk for, at et samfund oplever øget arbejdsløshed, på baggrund af lav efterspørgsel. Det er derfor afgørende for stimulering af landets økonomi, at det offentlige investerer og skaber arbejdspladser for at øge efterspørgslen og skabe flere arbejdspladser (Keynes 1936:62). Keynes hævder yderligere i den Keynesianske teori, at efterspørgslen efter varer og tjenester er afgørende i en makroøkonomisk sammenhæng. Husholdningernes forbrug og den virksomhedernes investeringsplaner er således afgørende for den samlede beskæftigelse og produktion (Jespersen 2020). Hermed ser keynesianismen manglende efterspørgsel som årsagen til arbejdsløshed. Keynes afviser, at et fald i lønniveauet vil kunne løse arbejdsløsheden, så længe efterspørgslen er lav. Ydermere hævder Keynes, at en aktiv økonomisk politik kunne derfor medvirke i at reducere arbejdsløsheden i et samfund. Keynes formulerede selv en fortolkning af sin teori. Her beskrev han den som et grundlæggende opgør med den daværende neoklassiske teoriretning, hvor udbud blandt andet anskues for at skabe sin egen efterspørgsel (Jespersen 2020). Endvidere påpeger Keynes, at økonomien er præget af stor politisk usikkerhed, hvilket resulterer i en negativ indflydelse på efterspørgslen på vare og tjenester.

Ifølge Keynes var det regeringens pligt at tage hånd om og beskytte økonomien. Offentlig intervention skal ikke ses som noget negativt, men tværtimod skal det ses som en forudsætning for fuld individuel udfoldelse (Jespersen 2014:59). Derudover er økonomien ifølge Keynes præget af usikkerhed. Denne usikkerhed omhandler det enkelte individs valg og beslutninger i det, der ikke vides hvilke konsekvenser deres valg har for samfundet. I modsat til den neoklassiske økonomiske teori, hvor økonomien selv justeres, mente Keynes at regeringen skal indblende sig for at skabe orden i økonomien, da den ikke selv ville justeres. Kernen i Keynes hovedværk *“The general theory of employment, interest, and money”*, herunder den Keynesianske økonomisk politik omhandler blandt andet også, hvilken rolle staten i bund og grund har. Offentlige investeringer og offentligt forbrug kan direkte reguleres ved politiske beslutninger. Markedet kan ifølge Keynes ikke justere ubalancen, der kan opstå i økonomien effektivt og hurtigt nok selv. For at sikre social retfærdighed og økonomisk hensigtsmæssighed, er det nødvendigt, at staten er med til at regulere økonomien (Keynes 1936:131).

Han påpeger således også, at denne tilgang til økonomien primært er til nationale fordele og ikke gavner verdensøkonomien (Keynes 1936:166). Ved den finanspolitik som Keynes mener, er afgørende for økonomien og dens stimulering, bliver der ligeledes argumenteret for, at det er statens opgave at regulere økonomien, så konjunkturudsving modarbejdes (Keynes 1936:134). For Keynes var det særligt relevant at iagttage, hvilken vej økonomien udviklede sig. I forlængelse af dette mente Keynes, at politisk styring af økonomi blev det afgørende for at vedligeholde samfundsordenen, hvilket blev et modsvar til markedliberalismen (Nilsen 2018). Endvidere gik Keynes optik ligeledes ud på, at når samfundet står overfor krisesituationer, er det statens pligt og rolle at stimulere samfundsøkonomien samt den samlede beskæftigelse, herunder samfundets forbrug og vækst. Dette kan ifølge Keynes gennemføres ved at implementere offentlige investeringer og ekspansiv finanspolitik (Nilsen 2018). Keynes mener således, at staten er en central aktør i hele samfundsøkonomien (Nilsen 2018).

I forlængelse af den Keynesianske teori, spiller ekspansiv finanspolitik ligeledes en væsentlig rolle, når det omhandler et samfunds økonomiske tilstand under krisesituationer.

Ekspansiv finanspolitik er når staten enten hæver eller sænker sine indtægter. Essensen med dette er at øge den samlede efterspørgsel i samfundet. Med andre ord så er ekspansiv finanspolitik, når staten aktivt hæver sine udgifter eller sænker sine indtægter med det formål at øge den samlede efterspørgsel i samfundet. Begrebet ekspansiv-finanspolitik kaldes også for lempelig finanspolitik (Andersen & Schou, 2020).

Det ekspansiv finanspolitiske gøremål er at øge efterspørgslen i samfundet, og som samfundet ser ud i dag med pandemien COVID-19, så går økonomien nedad idet, at efterspørgslen er faldet drastisk (Jensen 2020).

Ydermere har mange økonomer og forskere opfordret den danske regering til at indføre en ekspansiv finanspolitik, for at sætte efterspørgslen i gang og dermed stimulere den danske økonomi. Et eksempel hvori regeringen aktivt fører en ekspansiv finanspolitik er ved det skattefrie engangstilskud på 1000 kr. dette tilskud er gået til SU-modtagere, førtidspensionister m.m (atp 2020). I henhold til den ekspansive finanspolitik kan man sige, at dette er gjort på baggrund af at kunne stimulere den danske økonomi. Efterspørgslen på restauranter er faldet, derfor er der også mange restauranter, der lige nu bløder økonomisk, og mange går derfor konkurs (bilag 10). Intention med de udbetalte penge, har således været at sætte gang i forbruget. Dette indebærer, at folk muligvis vælger at bruge sine penge på restaurant- og cafebesøg, der naturligvis gavner markedsøkonomien. Et andet eksempel hvorpå regeringen også aktivt har anvendt ekspansiv finanspolitik, er ved at indføre hjælpepakker til særligt udsatte virksomheder. Formålet med disse hjælpepakker er, at holde hånden om de mest udsatte virksomheder og dermed hjælpe dem gennem deres økonomiske krise, eksempelvis ved at give virksomheder lønkomensation, komensation for faste omkostninger m.m. (Martinsen 2020).

Regeringen har en tydelig intention om, at den ekspansive finanspolitik vil bidrage til at sætte den danske økonomi i gang igen (Rasmus 2020). Derudover er regeringens hensigt ligeledes at skabe flere arbejdspladser, for netop at mindske den øgede arbejdsløshed, der er opstået under COVID-19 krisen (Rasmus 2020). Herunder er mange partier dog også enige om, at ved at kunne skabe mere efterspørgsel, skal regeringen også øge investeringerne i samfundet. En af

måderne hvorpå regeringen vil øge investeringen er ved at indføre flere arbejdspladser ved blandt andet byggebranchen.

I dette projekt vil vi gøre brug af ekspansiv finanspolitik til at forklare og undersøge, hvordan politikken har været med til at stimulere den danske økonomi, herunder de danske virksomheder indenfor restaurationsbranchen. Her vil vi blandt andet have særlig fokus på hjælpepakkerne samt, hvilken indflydelse de har haft på netop denne branche.

Adam Smith & liberalisme

Liberalisme er en politisk ideologi, hvilket vil sige, at den opfatter et sæt af ideer og holdninger, som enten forsøger at retfærdiggøre, opretholde, kritisere eller forandre samfundets politiske og sociale forhold (Nevers 2013:22). Ordet liberalisme blev formuleret i forlængelse af det latinske ord "liberalis", som betyder frisindet (Bille, et.al. 2020). Liberalismen hviler blandt andet på en minimal statslig regulering og dyrkelsen af markedsøkonomien. Ideologiens tilhængere påstår således, at denne form for uregulerede markedsøkonomi kan danne et fundamentalt grundlag for det enkelte individs frihed (Danmarkshistorien 2020). Ydermere er det enkelte menneske i centrum, det vil sige, at liberalister har et individualistisk menneske- og samfundssyn (Bille, et.al. 2020). Hovedmotivet bag denne tankegang er, at det enkelte individ har naturlige rettigheder, herunder retten til frihed, ejendom, retten til liv m.m. Liberalismen kan påvises at have følgende kernebegreber; frihed, individualitet, fremskridt, rationalitet, det almene vel, socialitet og den begrænset ansvarlige magt (Nevers 2013:24).

Endvidere har den liberalistiske tilgang et forholdsvis ambivalent forhold til staten og dens måde at regulere et samfund på. Der er således tale om et dualistisk forhold til staten, hvor staten på den ene side er en nødvendighed i forhold til at beskytte de individuelle rettigheder. På den anden side er der dog farer for, at staten bliver for magtfuld og omfattende (Bille, et.al. 2020). For at forebygge misbrug af statens magt, bør staten begrænses og kontrolleres. Denne form for begrænsning og kontrol af staten, kan forekomme ved blandt andet at nedskrive en forfatning eller i form af magtdeling (Bille, et.al. 2020). Liberalismen som en økonomisk grundsætning, påpeger således, at det er til gavn for alle individer, hvis erhvervslivet kan udfoldes uden et statsindgreb.

Den liberalistiske tankegang er store tilhængere af markedsøkonomien, herunder frit forbrugsvalg, fri erhvervsudøvelse og frit beskæftigelsesvalg. Dette resulterer i øget konkurrence i markedet, som yderligere betyder, at samfundets ressourcer anvendes netop, hvor produktiviteten er størst, og varerne bliver således produceret bedst muligt (Bille, et.al. 2020). Når det omhandler mere internationale forhold, går liberalismen ind for frihandel og er derfor store modstandere af told og andre former for kvantitative restriktioner (Bille, et.al. 2020).

Grundtanken inden for den liberalistiske indretning af økonomien, blev blandt andet formuleret af Adam Smith (1723-1790), som var en skotsk økonom og samfundsfilosof. Smith var stor tilhængere af liberalismens tankegang. Smith anerkendes for at fremsætte den første økonomiske teori kaldet økonomisk liberalisme. Teorien blev blandt andet formuleret til at beskrive det kapitalistiske samfund og kapitalismen (Faktalink 2018). Smiths berømmelse opblomstrende efter han udgav værket ”*The Theory of Moral Sentiments (1759)*”. Ved hjælp af dette værk formod Smith at besvare spørgsmålet om, hvad der stod til grund for individets moralske adfærd. Smith kunne heraf konkludere, at det enkelte individ har evnen til at leve sig ind i andres situationer. Dette kaldte Smith for menneskets evne til at udøve sympati og ifølge Smith forekommer dette som konsekvens af, at individet er et samfundsvæsen (Koch & Estrup 2020).

I slutningen af 1700-tallet publicerede Smith endnu et banebrydende værk, kaldt ”*An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations (1776)*”. Værket omhandler primært nationens velstand og håndgribelige analyser af, hvordan handelsrestriktioner, monopoler og andre former for erhvervsudøvelse har skadevirkninger, som vil reduceres eller forsvinde ved at implementere fri erhvervsudøvelse og den medfører konkurrence (Koch & Estrup 2020). I sit værk klargjorde Smith, hvordan politiske tilgange kunne hæmme velstandsudviklingen, hvis den strid imod individets såkaldte ”naturlige” frihed, herunder fri konkurrence. Smith forsøgte således at illustrere, hvordan det kunne gavne velfærdsstaten, hvis samfundet blev tilpasset ved hjælp af den frie konkurrence, frem for at lade samfundet reguleres af et offentligt indgreb. I forlængelse af dette opstod Smiths princip om menneskets ”naturlige frihed”. Dette princip

betyder, at frihed skal være en fundamental hovedregel i et samfund, som kan tåle regulering, hvor der er et særligt behov for det (Koch & Estrup 2020).

Smiths princip om individets naturlige frihed, blev ophav til den klassiske økonomiske teori. Smiths teori indebærer blandt andet en anskuelig redegørelse af, hvordan markederne virker under en fri konkurrence-økonomi, prisdannelse, og forholdet mellem produktionsfaktorer samt afkast (Koch & Estrup 2020). Denne måde at føre samfundsøkonomien på resulterer således i, at privilegerede indtægter, eksempelvis monopoler forsvinder, da menneskets ikke skal betale mere for en vare, end hvad det koster at producere den (Koch & Estrup 2020). Ved hjælp af den klassiske økonomiske teori, kunne Smith konkludere, at når et samfund anerkender princippet om menneskets "naturlige frihed", vil dette gavne markedsprocesserne. Dette skyldes, at der lige præcis bliver udbudt og produceret de varer, som samfundsborgerne ønsker at afbetale og til priser, som er tilsvarende produktionsomkostningerne (Koch & Estrup 2020). Ifølge Smith skabes der på denne måde, en stabil samfundsorden på trods af, at der ikke er en fast plan i forhold til samfundets indretning. Det er i forlængelse af dette, at Smith formulerede metaforen om "Den Usynlige Hånd". For Smith handlede denne metafor primært om handelsrestriktioner, og hvordan teorien anskueliggør forholdet mellem udbud og efterspørgsel i en fri markedsøkonomi som følge af den ubevidste planlægning (Estrup 2012). Den usynlige hånd opstår således automatisk, dog på baggrund af menneskets individuelle beslutninger. Den usynlige hånd bygger på to centrale forudsætninger. Den første forudsætning omhandler, at enkeltindividet har en form for frihed til selv at regulere samfundsøkonomien, gennem egne økonomiske interesser. Den anden forudsætning omhandler, hvordan individets søgen om egen økonomisk interesse skaber fri konkurrence på markedet. Dette resulterer i at skabe orden i samfundsøkonomien (Estrup 2012).

Policy- processer - og beslutningsprocesser

Der findes ikke en klargøring af begrebet policy, da det ikke er et entydigt begreb heller ikke på engelsk. På trods af, at der ikke findes en nøjagtig definition af begrebet, er der hersket en slags konsensus af begrebet. En britisk embedsmand sagde følgende i 1960 om begrebet; "*Policy is like an elephant- you recognise it when you see it, but cannot easily define it*". Dette

vil sige, at policy bliver anset som hele det forløb, der knytter sig til en given beslutning, og ikke til kun selve beslutningsprocessen (Löfgren 2013:41). De der optager policy-processer er beslutningstagere.

En del amerikanske forskere såsom Harold Laswell, Herbert Simon, Charles Lindblom og David Easton har alle på forskellig vis gennem deres forskning bidraget med forslag til, hvordan man bedre træffer de korrekte beslutninger under komplekse situationer (Löfgren 2013:41). Ydermere er det essentielt at huske på, at det ikke kun er politologer, der beskæftiger sig af årsagskæder bag en beslutning. Forståelsen af policy-forskning som studiet af beslutningsprocesser, er noget, som kan genfindes i forskningsfelter såsom organisationsteori, nationaløkonomi, datalogi og psykologi. På baggrund af dette, kan man konkludere, at det meste af policy-forskning er noget, som forholder sig kritisk til en speciel model for beslutningsprocesser. Denne model tager udelukkende udgangspunkt i den generelle systemteori, det vil sige i David Eastons forståelse af det politiske system. Denne model er baseret på den velkendte forestilling om, at de politiske processer sådan cirka forløber sig identiske uagtet af de politiske områder. Hvis vi kigger på det med et hierarkisk syn så siger den, at de højere niveauer i det politiske system er dem, der træffer beslutninger, som lavere niveauer implementerer (Löfgren 2013:42). Et eksempel på baggrund af projektet kunne herunder være, at de høje niveauer er den nuværende røde regering og Mette Frederikssens mange restriktioner idet, at regeringen har besluttet, at alle restauranter og cafeer skal lukke efter kl. 22:00 (Oliver Batchelor 2020). Dette er en af de mange beslutninger som de høje niveauer i det politiske system har besluttet, og som de lave niveauer i systemet skal føre ud i livet.

I dette projekt bliver der gjort brug af beslutningsmodellen. For at kunne beskrive modellen, kan det siges, at modellen deler fælles grundsubstans om, at beslutningsprocesser kan inddeles i faser. Dette er en mere traditionel model som er fra Brian W. Hogwood, Lewis A. Gunn i 1984; Hall & Löfgren 2006. (Löfgren 2013:42)

Som der tidligere blev præsenteret, har policy-processen herunder beslutningsprocessen ni faser, fordi den kan bruges som et analytisk værktøj i forhold til at studere en proces. Den kan ligeledes bruges som en normativ model i forhold til at kunne indføre en policy.

Beslutningsprocessens ni faser

1. **Agenda-setting**: Denne indledende del af processen indbefatter identificering og vurdering af et problem (eller en mulighed), som kræver handling. ”Er problemet virkelig et problem, og kræver det politisk handling?”
2. **Problem Filtrering**: Efter at man har erkendt, at problemet er et problem, opstår spørgsmålet, hvordan og hvor man skal træffe en beslutning. ”Kan vi håndtere problemet selv? Er det vores (organisationens) problem eller ”tilhører” problemet en anden?”
3. **Problemdefinering**: Når man som beslutningstager har erkendt ejerskabet og ansvaret for et problem, kræver det, at man ”dissekerer” problemet for at kunne håndtere det mere rationelt. ”Hvilke dele indgår i problemet?”
4. **Prognostisering**: Hvad sker der i fremtiden, såfremt vi vælger at foretage os noget, og måske endnu vigtigere: hvad sker der, hvis vi ikke foretager os noget?”
5. **Opstilling af målsætninger og prioriteter**: I denne del af processen handler det om at stille spørgsmålene: ”Hvad er det vi prøver at gøre?”, ”Er vi sikre på, at vi virkelig kan opnå det, vi ønsker?” Og det måske vigtigste spørgsmål i hele processen ”Hvad skal vi gøre?”
6. **Analyse af valgmuligheder**: I alle policy-processer vil der være en række forskellige instrumenter til rådighed for beslutningstagere, og valget af instrumenter er ikke helt uvæsentligt. ”Skal vi bruge lovgivning eller informationskampagner for at løse et samfundsproblem?”
7. **Implementering**: Hvordan man rent konkret får gennemført de forskellige målsætninger, man har formuleret.
8. **Evaluering**: Efter at de politiske beslutninger er blevet gennemført, er spørgsmålet til beslutningstagerne, hvorvidt man har opnået de resultater, man havde håbet på.

Dette forudsætter naturligvis, at man på forhånd er klar over, hvad de præcise mål for politikken egentlig var.

9. **Fortsættelse, revision og afvikling:** Da politiske beslutninger sjældent er langtidsholdbare, er det nødvendigt jævnligt at monitorere de eksisterende policies. ”Skal noget ændres, trænger vi til nye beslutninger, eller er det overhovedet nødvendigt med en policy på det givne område?” (Hogwood & Gunn. 1984: 7-10)” (Löfgren 2013:42-43)

På baggrund af de ni faser af policy-processen kan der undersøges, hvorvidt regeringens beslutninger er blevet opfyldt i forhold til at redde de mange virksomheder fra at synke. Ved at gøre brug af modellen kan der ydermere undersøges, hvorledes regeringens beslutninger med hjælpepakkerne og restriktioner har været opfyldt i forhold til regeringens målsætninger med hjælpepakkerne og restriktioner. Hjælpepakkerne og restriktionerne har nemlig været afgørende for restaurationsbranchens økonomi og grundlaget for disse hastelovgivninger er derfor relevante. De ni faser af de politiske beslutningsprocesser har en række fordele. En af de fordele er, at modellen analyserer samspillet mellem de mange forskellige aktører i de forskellige faser af processen samt resultatet af processen. Dette fremfører til, at man undgår, at analysen kommer til at fokusere udelukkende på en enkelt aktør og måden den handler på. Man må ej glemme, at modellen også spiller godt sammen med den politiske arbejdsdeling, som også ligger i den parlamentariske styringskæde. For at opsummere dette kan man kort sige, at politikerne er dem, som opfanger problemet. Dernæst foretager de prioriteringer efterfulgt af at kunne træffe en beslutning. Forvaltningen implementerer herefter beslutningen. Derfor kan man sige, at modellen matcher en form for en liberal-demokratisk normativ model (Löfgren 2013:43). Ud over fordelene findes der også ulemper ved modellen. Det er vigtigt at huske på, at modellen udelukkende er en idealtypisk model for, hvordan policy-processer foregår, og med dette menes, at modellen er en konstruktion, der ikke findes i virkeligheden. Den udgør dermed blot en fremhævelse af nogle centrale elementer ved processen, hvorpå den kan benyttes til at hjælpe os med at forstå fænomenet bedre (Löfgren 2013:43-44). Derudover kan forskningen af policy-processer deles op mellem den traditionelle og postmoderne policy-forskning. I dette projekt vil der blive gjort brug af den traditionelle analyse af policy-

processer. I den traditionelle policy-analyse er udgangspunktet dominansen af en stærk hierarkisk stat med en top-down styring (Löfgren 2013:45).

Videnskabsteori

I dette afsnit præsenteres, hvilken videnskabsteoretisk retning som dette projekt antager. Ydermere omfatter dette afsnit en anskuelig redegørelse af den kritiske realisme, herunder hvad netop denne videnskabsteoretiske tilgang helt konkret omfatter. Endvidere bliver der i dette afsnit adresseret, hvordan den kritiske realisme indgår i dette projekt, og ikke mindst hvordan det har været med til at forme vores projekt.

Kritisk realisme

Kritisk realisme er en retning der opstod i 1970'erne. Denne retning kan ses som et opgør for positivismen, idet den kritiske realisme formede opgøret med den dominerende videnskabsteoretiske retning positivismen. Ifølge kritiske realister, var positivisternes grundantagelser problematiske og misvisende (Juul & Pedersen 2012:277).

Den britiske filosof Roy Bhaskar (Bhaskar), regnes som faderen til kritisk realisme. Bhaskar har udgivet 2 hovedværker: *“A Realist Theory of Science”* og *“The Possibility of Naturalism”* (Juul & Pedersen 2012:278).

Kritisk realisme er en realistisk videnskabsteori og ifølge denne retning, eksisterer der en virkelighed uafhængig af vores forestilling om den (Juul og Pedersen 2020:278). Endvidere skal begrebet realisme forstås som, at der eksisterer flere varianter af at være en realist. Bhaskar var desuden modstander af empirisk realisme, da dette var en synsvinkel, som omhandler, at virkeligheden er noget, der kan erfares med de menneskelige sanser.

Idet virkeligheden er uafhængig af vores forestilling om den, bliver der skelnet mellem 2 dimensioner - den transitive og intransitive dimension. Den transitive dimension indeholder vores viden om verden, herunder teorier, paradigmer, modeller, begreber, beskrivelser, data, analyseteknikker m.m. (Juul & Pedersen 2012:280). Ifølge Bhaskar er dette videnskabens

råmaterialer, og denne eksisterende viden vil være med til at frembringe ny viden. Den intransitive dimension omhandler objekter, som videnskaberne prøver at opnå viden om. Som konsekvens af, at disse objekter eksisterer uafhængigt af vores forestilling om den, mener kritiske realister, at objekterne ikke ændrer sig, selvom vores viden og forståelse omkring disse objekter gør (Juul & Pedersen 2012:281).

Ifølge kritiske realister er verden større end vores viden om den (Juul og Pedersen 2020:281). Selvom vi ikke kan observere et fænomen, er det ikke ensbetydende med, at fænomenet ikke eksisterer. Dette er ifølge kritiske realister et problem, idet samfundsudviklingen er afhængig af fænomener og forhold som vi ikke har nok viden om (Juul & Pedersen 2012:281).

Endvidere adskiller kritiske realister virkeligheden i 3 domæner. Det første domæne udgør den empiriske domæne, som består af vores erfaringer og observationer. Det anden domæne udgør det faktiske domæne, som består af alle de fænomener, der eksisterer samt de begivenheder som finder sted. Det empiriske domæne samt den faktiske domæne udgør tilsammen kritiske realisternes virkelighedsforståelse, som reducerer virkeligheden til det observerbare herunder også fænomener og begivenheder, der endnu ikke er blevet observeret (Juul & Pedersen 2012:281).

Den tredje domæne er det dybe domæne, som består af ikke observerbare strukturer og mekanismer, der under nogle omstændigheder kan forårsage samt understøtte begivenheder og fænomener indenfor det faktiske domæne (Juul & Pedersen 2012:282).

Hermed omhandler det empiriske domæne de menneskelige sanser, mens det faktiske domæne samt det dybe domæne omhandler videnskabens objekter. Ifølge kritiske realister er den sociale virkelighed et åbent system, idet den sociale virkelighed er et system, hvor empiriske regelmæssigheder sjældent forekommer (Juul & Pedersen 2012:283). Ydermere mener kritiske realister, at virkeligheden indeholder komplekse objekter, og disse komplekse objekter har hver sine kausale potentialer. Dette skal forstås som, at der er en sammenhæng mellem et objekts natur og dets kausale potentialer. Eksempler på dette kunne være vand, som har kausale potentialer til at slukke ild, eller mennesker som har kausale potentialer til at arbejde. Det kunne

også være busser, som har kausale potentialer som transportmiddel. Hermed skal dette forstås som, at vi har en virkelighed med forskellige objekter, som hver har deres kausale potentialer (Juul og Pedersen 2012:283).

Kritisk realisme giver et indblik af virkeligheden, som udover de observerbare begivenheder også indeholder et ikke observerbart domæne (Juul & Pedersen 2012:284). Hertil er menneskers erfaringer og forestillinger om virkeligheden ikke nødvendigvis en afspejling virkelighedens dybe sammenhæng. Desuden har kritiske realisters virkelighedsforståelse (ontologi) en direkte association til deres syn på viden og videnskab (epistemologi).

Kritiske realister er ontologiske realister idet de mener, at virkeligheden både den sociale og den naturlige, eksisterer uafhængig af vores viden om den. De er epistemologiske relativister, idet de anerkender at viden er socialt anbragt og dermed midlertidig (Juul og Pedersen 2012:285).

I dette projekt har vi arbejdet med videnskabsteorien kritisk realisme, eftersom projektet tager udgangspunkt i at arbejde med en kritisk problemorienteret indfaldsvinkel (Juul og Pedersen 2012:306). Endvidere har vi valgt at arbejde med netop denne videnskabsteoretiske retning, da den underbygger projektarbejdets tværfaglighed. I dette projekt gør vi ligeledes brug af den kritiske realisme, da vores problemfelt er afgrænset således, at vi har at gøre med en samfundsvidenskabelig problemstilling. I vores tilfælde tager vi udgangspunkt i blandt andet danske virksomheder i form af restauranters forhistorie samt deres aktuelle kontekst, i forhold til deres økonomiske situation før og efter den igangværende pandemi. Ydermere har vi i dette projekt formuleret en samfundsaktuel problemformulering, med det udgangspunkt at forklare og dermed også at kritisere samfundsmæssige fænomener og kriser. I denne undersøgelse drejer det sig om en kritisk analytisk diskussion af, hvordan regeringens restriktioner samt hjælpepakker har haft konsekvenser for den danske restaurationsbranche.

Derudover er dette projekt domineret af den kritiske realistiske tilgang, eftersom projektet skriver sig ind i en bredere samt dybere samfundsvidenskabelig sammenhæng (Juul og Pedersen 2012:307). I forlængelse af dette, indeholder dette projekt en refleksion af andre mulige samt anvendelige teorier, begreber samt videnskabsteorier. I netop dette projekt

kommer denne refleksion til udtryk ved hjælp af at formulere en afgrænsning. Denne afgrænsning indeholder primært, hvordan projektet ellers kunne have været grebet an, samt hvilke teorier, begreber og andre overvejelser, som er blevet fravalgt i dette projekt.

I projektet arbejder vi med den kritiske realisme, da vi har skabt en teoretisk ramme for projektet, som ligeledes kan anvendes i praksis.

I det analytiske afsnit arbejder vi ligeledes med den kritiske realisme, da vi primært arbejder med konkrete fænomener, men på den anden side også med generelle sociale samfundsstrukturer samt samfundsforhold (Juul og Pedersen 2020:307). Formålet ved at arbejde på netop denne måde, er at opnå en bredere forståelse inden for både det konkrete fænomen, samt det generelle. Således har den kritiske realisme været en velegnet tilgang i vores projekt.

Redegørelse

Følgende afsnit indeholder en redegørelse af blandt andet regeringens intentioner med de udskrevne hjælpepakker til det danske erhvervsliv. Ydermere omfatter dette afsnit, hvilke krav der er for de danske virksomheder for at modtage hjælpepakkerne. I forlængelse af dette omfatter dette afsnit de adskillige former for hjælpepakker som en virksomhed kan modtage. Afslutningsvis indeholder dette redegørende afsnit, hvilke former for restriktioner, som har haft direkte indflydelse på restauranterne.

Regeringens intentioner med hjælpepakkerne

Som følge af COVID-19 og dens alvorlige økonomiske konsekvenser er der af regeringen blevet fremsat et hasteforslag d. 13. marts 2020 (Skau Reipurth 2020). Lovforslaget kommer som følge af, at det er blevet konkluderet, at virksomheder har omsætningstab på baggrund af de restriktioner COVID-19 har medført. Dette betyder således, at selvom gæsterne udebliver, skal restauranter f.eks. stadig betale husleje m.m. (Finansministeriet 2020).

Hasteforslaget der er refereret til, har til formål at hjælpe adskillige virksomheders likviditet, ved blandt andet midlertidig udskydelse af en række betalingsfrister (Skau Reipurth 2020). Der er yderligere blevet vedtaget tiltag, der forhindrer konkurser og fyringer. Dette er til gavn for den økonomiske vækst samt konjunktoren i samfundet, der hænger sammen med arbejdsløsheden (Skov Hansen 2011). Hjælpepakkernes intention er således at holde hånden under flere virksomheder, selvstændige og arbejdspladser på en positiv og effektiv måde (Finansministeriet 2020).

Krav for modtagelse af hjælpepakker som virksomhed

Grundet COVID-19 er der som nævnt kommet en massiv nedgang i den danske økonomi. Som følge af COVID-19 og regeringens restriktioner, er de danske virksomheder blandt andet hårdt ramt af krisen, og mange virksomheder har derfor svært ved at overleve. Forretningsgrundlaget

er markant reduceret for mange virksomheder og selv om mange af gæsterne udebliver, har de udsatte virksomheder stadig udgifter som skal betales (Martinsen 2020).

For at undgå en yderligere nedgang for virksomhedernes økonomi og for at sikre, at de mest udsatte overlever denne krise, har den danske regering og EU indført en række hjælpepakker og hjælpeordninger. Disse hjælpepakker er indført, med det formål at dæmpe presset på danske virksomheders likviditet og dermed støtte både små og store virksomheder (Danske Bank 2020). Alle virksomheder uanset branche, virksomhedsform m.m., har mulighed for at søge om hjælpepakker (Martinsen 2020). Virksomheder kan således benytte sig af forskellige hjælpepakker, og dette afhænger desuden af, hvor stor omkostnings faldet er i forbindelse med COVID-19 krisen, størrelsen for virksomhedens faste udgifter samt hvorvidt virksomhedsejere er nødsaget til at opsiges medarbejder (Danske Bank 2020). En virksomhed har desuden mulighed for at søge flere hjælpepakker, dog må de ikke dække samme udgifter (Danske Bank 2020). Hjælpepakke 1-3 er de mest væsentlige hjælpepakker for restaurationsbranchen.

Hjælpepakke 1 – kompensation for tabt omsætning

Som følge af Covid-19, kan en virksomhed med op til 10 fuldtidsansatte få midlertidig kompensation for tabt omsætning (Danske Bank 2020).

En virksomhed kan søge om kompensation for tabt omsætning når følgende principper er overholdt:

- Virksomheden skal kunne dokumentere, at den manglede omsætning skyldes den igangværende pandemi.
- Der må være maksimalt 10 ansatte i virksomheden.
- Virksomhedens omsætning skal under normale omstændigheder være mindst 10.000 kr. om måneden i gennemsnit. (dvs. at virksomheden skal omsætte mindst 120.000 kr. om året).
- Hvis virksomheden er nystartet, skal den være startet før d. 9. marts 2020 og have haft en tidligere omsætning på over 10.000 kr. pr. måned i gennemsnit (Danske Bank 2020)

En virksomhed kan få op til 75% af den tabte omkostning dækket. Virksomheden kan dog højst få udbetalt 23.000 kr. pr. måned (Danske Bank 2020).

Hjælpepakke 2 – lønkompensation (hjælp til lønudgifter)

Trepartens lønkompensation til privatansatte:

som følge af Covid-19 kan en virksomhed blive udsat for at skulle afskedige medarbejder, her har regeringen udarbejdet hjælpepakker i form af midlertidig lønkompensation til. En virksomhed kan dog kun søge om midlertidig lønkompensation, hvis virksomheden forventer at opsi minimum 30% af medarbejderstaben eller mere end 50 af virksomhedens ansatte.

Der ydes således midlertidig lønkompensation til virksomheder for det antal medarbejdere, virksomheden forventer at skulle hjemsende i stedet for at blive opsagt som følge af coronavirus. Medarbejdere må ikke arbejde, når de er hjemsendte. (Danske Bank 2020). denne hjælpepakke har virkning fra d 15 marts 2020.

som udgangspunkt kan staten give lønkompensation op til 75 til 90 procent af den løn, virksomheder betaler medarbejdere, som må sendes hjem på grund af den økonomiske nedgang som følge af corona (Danske Bank 2020). det skal dog nævnes, at der gælder forskellige regler, alt afhængig af hvorvidt den ansatte medarbejder er fastansat eller timelønnet. for de fastansatte medarbejdere kan lønkompensationen udgøre op til 75 procent af de samlede lønudgifter til de berørte medarbejdere, dog maksimalt 30.000 kr. pr. måned pr. omfattet fuldtidsansat (Danske Bank). for de timelønnede medarbejder kan lønkompensationen udgøre op til 90 procent, dog maksimalt 30.000 kr. pr. måned pr. medarbejder (Danske bank 2020)

Hjælpepakke 3 - Kompensation af faste udgifter

Som virksomhed har du mulighed for at ansøge om at få midlertidig kompensation for din virksomheds faste udgifter. Det gælder fx husleje, renteudgifter og kontraktbundne udgifter som eksempelvis leasing (Danske bank 2020). denne hjælpepakker har virkning fra d. 10 marts 2020.

Alle virksomheder, uanset branche, virksomhedsform mv., kan søge om kompensation. Derudover skal du leve op til følgende krav:

- Du skal forvente, at din virksomhed kommer til at opleve et fald i omsætningen på mere end 35 procent som følge af coronavirus/covid-19. – for at virksomhederne kan ansøge skal den have et fald på mere end 35 procent af deres omsætning.
- Dine faste udgifter skal udgøre mindst 12.500 kr. i en tre måneders periode.
- Kompensationen målrettes virksomheder, der har oplevet et fald i omsætningen på mere end 35 procent (Danske bank 2020)

Hvis omsætningen er faldet væsentligt mindre, skal kompensationen betales tilbage.

Hertil vil de virksomheder, der grundet ekstraordinære omstændigheder har haft underskud i 2019 - og derfor reduceres i kompensation - kunne anvende en anden referenceperiode for underskuddet end 2019, hvis det er muligt at opnå statsstøttegodkendelse heraf (Danske Bank 2020).

Ydermere gælder der forskellige regler for, hvor meget en virksomhed kan modtage i kompensation for faste udgifter:

- Virksomheder med fald i omsætningen på 80-100 pct.: 80 pct. kompensation af faste udgifter.
- Virksomheder med fald i omsætningen på 60-80 pct.: 50 pct. kompensation af faste udgifter.
- Virksomheder med fald i omsætningen på 35-60 pct.: 25 pct. kompensation af faste udgifter (Danske bank 2020)

Regeringens restriktioner

Som følge af COVID-19 har regeringen udarbejdet en række restriktioner, med det formål at stoppe smittekæden. Regeringen har implementeret flere restriktioner, der som nævnt har til formål at beskytte folket mod virussen. Restriktionerne påvirker således både privatpersoner og virksomheder. Som følge af dette, er der blevet implementeret restriktioner, der har direkte indflydelse på restauranter. Der har således været specifikke restriktioner, som blandt andet restaurationsbranchen skal indordne sig efter.

En af restriktionerne er, at restauranter og cafeer m.m. skal lukke klokken 22. Fra klokken 22 til klokken 05.00 har restauranterne mulighed for at sælge mad og drikke ud af huset såsom take-away. Det kan dog ikke forlanges, at restauranterne fjerner deres borde og stole, dertil skal restauranterne og cafeerne tydeliggøre at siddepladserne er utilgængelige til at sidde og spise på restauranterne, idet der kun tilbydes take-away efter klokken 22 (Coronasmitte 2020).

Ydermere er der specifikke krav til restauranterne:

- Sikre mindst 4 m² tilgængeligt gulvareal pr. gæst, det har ingen betydning om gæsterne sidder ned eller står op.
- Restauranten skal informere med et skilt, hvor mange gæster, der maksimalt må være i restauranten.
- Alle ansatte skal følge sundhedsstyrelsens anbefalinger om god hygiejne og de ansatte skal have passende adfærd.
- Der skal være vand og sæbe eller håndsprit tilgængelig for kunderne på alle tider i døgnet.
- Der skal sættes informationsmaterialer vedrørende kunder med Covid-19 symptomer om, at holde sig hjemme.
- Alle ansatte skal bruge handsker når de sælger eller udleverer ikke emballerede fødevarer.
- Restauranterne skal samt indrette lokalerne på en måde, der gør at smitte mulighederne minimeres (coronasmitte 2020).

Derudover skal ansatte og kunder bære mundbind eller visir når de befinder sig i restauranter eller cafeer. Dette gælder så længe gæsterne, og de ansatte går eller står i lokalet. Det kan eksempelvis gælde når man går ind i et lokale, eller når man rejser sig fra sit bord (Sundhedsstyrelsen 2020).

Den tredje restriktion går ud på en begrænsning af, hvor mange gæster, der må sidde rundt om ét bord. Som følge af forsamlingsforbuddet må der eksempelvis kun være 10 personer pr. bord i restauranter og cafeer. Denne restriktion vil påvirke restauranter og cafeers omsætning med

et fald på 20 procent, idet november og december er højsæson for store forsamlinger (Andersen 2020).

Analyse

For at besvare den overordnede problemformulering, har vi analyseret, hvordan regeringens restriktioner samt hjælpepakker har haft indflydelse på netop restaurationsbranchen. Det følgende afsnit indeholder først og fremmest en analyse af regeringens beslutninger ved indførelsen af hjælpepakkerne. Denne analyse er baseret på teorien om policy processen herunder særligt beslutningsprocesser. Der vil heraf tages udgangspunkt i beslutningsprocessens 9 faser. Analysens næste afsnit indeholder en analyse af effekten af regeringens restriktioner, hjælpepakker samt brugen af den ekspansive finanspolitik. Dernæst indeholder analysen et afsnit, som belyser restaurationsbranchen økonomiske konsekvenser, som følge af regeringens restriktioner. Igennem analysen tages der udgangspunkt i tiltag fra regeringen, statistikker, og to interviews med restaurationsejere fra Viadukt og MUMA. Interviewene har til formål at eksemplificere analysen yderligere. Afslutningsvis bliver der i dette afsnit foretaget en analyse af Viadukt og MUMAs samfundsøkonomiske perspektiv i forhold til John Keynes og Adam Smith, da disse er med til at give et indtryk af, om de to restaurantejere mener, at regeringens tiltag har været nødvendige.

Regeringens beslutning ved indførelse af hjælpepakkerne

Corona krisen er en stor samfundskrise, som har været med til at sætte hele økonomien på pause verden over. Den danske regering og alle folketingets partier ønskede at sætte den danske økonomi i gang igen. Dette ønskede regeringen at gøre blandt andet ved hjælp af de hjælpepakker, som er udarbejdet på tværs af partierne. Den 10. marts 2020 nedsatte regeringen derfor sammen med økonomiske ekspertgrupper en udfasning af hjælpepakkerne (Andersen, et.al. 2020:03).

Med henblik på dette, har vi blandt andet valgt at undersøge, hvordan hjælpepakkerne har været med til at holde hånden under restaurationsbranchen. Ved brug af beslutningsprocessen og den traditionelle policy-proces vil der herunder analyseres, hvorvidt regeringens beslutninger om at indføre hjælpepakkerne, har været succesfuld med henblik på at beskytte

restaurationsbranchen. Dette har også været målsætningen for regeringen netop at kunne holde hånden under restaurationsbranchen for at undgå, at mange restauranter går konkurs (Andersen, et.al. 2020:03).

Beslutningsprocessen vil bruges som en form for tjekliste i henhold til regeringens indførte beslutninger. Denne vil bruges med henblik på at analysere, hvorvidt regeringens mange tiltag har været til gavn i forhold til de målsætninger, som regeringen havde for beslutningerne.

Beslutningsprocessens første fase er agenda setting, herunder kigger man på, at man identificerer og vurderer et problem, ydermere kan man sige, at regeringen havde vurderet, at hvis ikke man hjælper virksomhederne i nød allerede nu, kan dette give yderligere økonomiske problematikker. Derfor har regeringen valgt at holde hånden under virksomhederne så de ikke går konkurs, da dette kan have større konsekvenser senere hen for samfundet. Coronakrisen har altså både store sundhedsmæssige, men til dels også samfundsøkonomiske implikationer. Det ændrede adfærd hos forbrugerne samt det globale tilbageslag betød, at store dele af samfundsøkonomien fik en slem opbremsning (Andersen, et.al. 2020:03). Som følge af den igangværende sundhedskrise, har restaurationsbranchen været særlig udsat, da de har oplevet et massivt omsætningstab. Bilag 4 illustrerer restaurationsbranchens omsætning i perioden fra februar 2017 til og med august 2020. Det væsentlige i denne statistik er, at restaurationsbranchens omsætning er reduceret med omkring 1,6 milliarder kr. i perioden fra januar 2020 til april 2020, hvilket netop er den periode, at pandemien trådte i kraft. Corona pandemien har været med til at fremføre en alvorlig økonomisk situation for samfundet - så stor, at den forventes at blive større end finanskrisen (Langelund 2020). Regeringen ønskede derfor at redde den danske økonomi. På baggrund af dette, har regeringen valgt at fremføre forskellige initiativer, som skulle styrke den danske økonomi under coronakrisen. Det skete igennem de forskellige hjælpepakker, som regeringen indførte til virksomhederne.

På baggrund af dette har regeringen indført en række beslutninger, det vil sige, at der var tale om en form for økonomisk førstehjælp for løsningen af det akutte økonomiske problem. Regeringen var derfor nødt til at tage hurtige og forhastede beslutninger. Manglende beslutsomhed fra regeringens side, ville kunne forårsage endnu flere samfundsøkonomiske

skader (Andersen, et.al. 2020:03). Kigger man på beslutningsprocessens anden fase, som er problem filetering, kan der herunder pointeres, at corona krisen er et givent problem for økonomien. Problemet skal således løses, ellers kan det sætte stærke økonomiske spor i samfundet. Løsningen kommer ved hjælp af de initiativer, som regeringen har taget. Regeringen har altså nu erkendt dette som et samfundsproblem, som de ønsker at løse. Dette har regeringen gjort ved hjælp af nye former for ekstraordinære tiltag. Hensigten var, at man direkte støttede virksomhederne med deres faste omkostninger og lønudgifter (Andersen, et.al. 2020:06). Ydermere var der et andet tiltag som regeringen traf sammen med alle partierne på nær Liberal Alliance og DF. Tiltaget gik på at håndtere krisen ved at oprette en stimuluspakke på 25 mia. kr. Dette skulle yderligere holde hånden under den danske økonomi (finansministeriet 2020), da hjælpepakkerne til at starte med blot var en midlertidig løsning for at stimulere økonomien.

Regeringen har erklæret, at dette skal ses som et problem for samfundet, og regeringen vil dermed gøre alt for at sikre, at Danmark ikke kommer ud i en ny økonomisk krise som finanskrisen. Mette Frederiksen udtaler følgende på et pressemøde, da hun præsenterede hjælpepakkerne for de danske virksomheder;

”Vi skal gøre alt, hvad vi kan for ikke at kaste Danmark ud i en ny økonomisk krise som konsekvens af corona-virussen” (Riis 2020).

Med hensyn til beslutningsprocessens tredje fase, som er problemdefinering handler det om, at de har erkendt problemet og nu ønsker at tage hånd under problemet. Derudover er citatet også med til at belyse, at Mette Frederiksen som statsminister har erkendt, at dette er et samfundsproblem, som hun sammen med regeringen vil gøre alt for at løse. Ydermere kan det ses, at krisen vil skabe ændringer i det økonomiske landskab som vi kender til, og det vil skabe et nyt økonomisk landskab når krisen er forbi.

Regeringen har truffet en del forhastede beslutninger. For at kunne analysere regeringens mange beslutninger, som er blevet truffet i henhold til at redde økonomien, og holde hånden

under restauranterne indførte regeringen en del hastelove. Den første hastelov som regeringen kom med var, at alle virksomheder herunder restaurationsbranchen havde mulighed for at udskyde A-skatter og AM-bidrag. Størrelsen af restauranten havde derfor ingen betydning (Visma 2020). Den anden hastelov som regeringen udførte, var de forskellige hjælpepakker, der skulle være med til at sikre, at der ikke skulle opstå flere fyringer. Hvis en del medarbejdere ender med at miste deres job, vil dette komme til at have en enorm påvirkning på samfundet. Idet at arbejdsløsheden stiger og mange af de arbejdsløse højst sandsynligt vil ende på offentlige forsørgelse, hvilket vil komme til at skabe større økonomiske konsekvenser senere hen for staten (Finansministeriet 2020).

Hele kernen og essensen i dansk politik har handlet om, hvordan folkettinget nu skal sætte gang i økonomien igen. Derudover faldt efterspørgslen også markant idet, at forbrugeradfærden ændrede sig. En økonomiprofessor ved navn Jesper Jespersen fra Roskilde Universitet mener blandt andet også, at staten er nødt til at føre en ekspansiv finanspolitik, for at sætte efterspørgslen i gang. Jesper Jespersen udtaler derfor følgende fra en artikel:

"... Efterspørgslen kommer ikke af sig selv. Jeg tror, at 90 procent af alle økonomer er enige i, at ved et midlertidigt efterspørgselsbortfald kan investeringer – ikke mindst statslige – gøre en forskel," (Straka 2020).

Professoren Jesper Jespersen påpeger gennem dette citat, at efterspørgslen ikke blot kommer af sig selv - staten er nødt til at gribe ind ved at indføre en ekspansiv finanspolitik.

Den femte fase i beslutningsprocessen er; analyse af regeringens valgmuligheder i forhold til de forskellige instrumenter, der har været til rådighed for beslutningstagere. I den forbindelse kan beslutningstagerne ses som regeringen. Med henblik på femte fase kan man sige, at regeringen har gjort brug af informationskampagner. Dette kan ses ved, at regeringen gennem deres pressemøder, har kunne definere deres mål ud til befolkningen på baggrund af at kunne løse den økonomiske krise, som Danmark står overfor. Et andet værktøj som regeringen har brugt er hastelovgivning. Hvis vi ikke stod overfor en pandemi, ville regeringen aldrig kunne

have truffet så mange hastelovgivninger idet, at der findes en bestemt måde at fremføre en ny lovgivning på. For at indføre en lovgivning skal lovgivningen normalt igennem folketinget tre gange, før lovgivningen kan blive vedtaget som en ny lov (folketinget). Disse handlinger viser, hvordan regeringen har opnået en magtposition, som de ellers ikke ville have opnået, hvis denne pandemi ikke var opstået. Under almindelige omstændigheder ville det være uopnåeligt at udføre lovgivningen på denne måde. Statsministeren Mette Frederiksen har altså gennem coronakrisen opnået en stor magtposition idet, at hun har fået alle partier til at blive enige i de beslutninger hun har truffet (Kristiansen & Klarskov: 2020).

Regeringens mange beslutninger er blevet implementeret meget forhastet. Derudover er beslutningerne alene foretaget af regeringen, derfor kan man sige, at de beslutninger, der er blevet truffet, er blevet truffet gennem en top-down tilgang. I den forbindelse er beslutningerne blevet implementeret fra oven og ned ad styring. Den 12. marts 2020 vedtog Folketinget en haste-epidemilov. Epidemiloven gav regeringen og sundhedsministeren Magnus Heunicke retten til at udvide beføjelser. På grund af epidemiloven har en mindretalsregering en udstrakt magt. Der er nærmest indført en form for dekretstyre, når det gælder corona smitten og de restriktioner, der indføres sideløbende, hvilket har afgørende konsekvenser for økonomien, sundheden og livet i Danmark. Derfor kan der menes, at det parlamentariske demokrati er sat på sidesporet (Berlingske.dk). Mange partier mener derfor, at regeringen agerer magtfuldkomment under coronakrisen. De øvrige partier mener, at der er for meget tavshed, manglende videndeling med de øvrige partier, pludselige beslutninger med vidtgående konsekvenser. Derfor mener de, at regeringen har et problem, med den måde de administrerer sin vidtgående magt på under corona krisen. (Berlingske.dk)

Evaluering er den ottende fase i beslutningsprocessen. Under denne fase er det relevant at evaluere om, at beslutningerne som regeringen og de yderligere partier har taget, har været de mest effektive. Det er ligeledes relevant at evaluere, om der er blevet opnået den effekt, der var planlagt. Ud fra interviewet med Viadukt og MUMA mener de begge, at hjælpepakkerne har været til stor gavn for deres virksomheds overlevelse. Dette er på trods af, at den lange ventetid

betød, at de til at starte med selv tilbød at betale udgifterne, såsom løn til medarbejder fra egen lomme.

MUMA udtaler ydermere, at hjælpepakkerne har været en form for en lappeløsning idet det blot er en midlertidig løsning;

“Det er selvfølgelig en midlertidig løsning og i den forstand er det lappeløsninger. Dog kan man uden hjælpepakkerne ikke overleve.” (bilag 2:5).

Ifølge MUMA kan man dog heller ikke overleve uden hjælpepakkerne, så på det punkt har hjælpepakkerne været gavnligt idet, at hjælpepakkerne har holdt hånden over virksomhedens overlevelse i økonomisk forstand.

Et andet aspekt som begge restauranter berører er, at hjælpepakkerne især har været gavnligt i form af lønkomensation. Dette skyldes, at de fortsat har kunne holde på deres medarbejdere. Hvis man skal kigge på det fra et overordnet perspektiv i henhold til, hvorledes hjælpepakkerne har været gavnligt for de danske virksomheder samlet set, kan der kigges på en undersøgelse foretaget af forskere på KU, CBS og to amerikanske universiteter. Undersøgelsen har vist at 55 procent af danske virksomheder har søgt om hjælpepakkerne (Bennedsen, at.al. 2020). Derudover har undersøgelsen også vist, at muligheden for at søge komensation for lønomkostninger har været den mest populære del af hjælpepakkerne. Faktisk søgte 38 procent af virksomhederne denne del, hvilket også var de hjælpepakker som både Viadukt og MUMA synes var mest tilfredsstillende idet, at de fortsat kunne beholde deres medarbejdere. På dette punkt kan man sige, at hjælpepakkerne har været til gavn (Bennedsen, at.al. 2020).

Hjælpepakkerne som den danske regering udstedte, har altså haft en positiv effekt for netop disse restauranter på trods af, at det har været en kortsigtet plan. Derfor havde den danske regering også behov for at skabe en mere langsigtet plan, og det har de gjort ved at skabe nye hjælpepakker og samtidig lavet en stimuluspakke, der skal holde hånd under virksomhederne på længere sigt. Regeringen og alle danske partier har været enige om at forlænge

hjælpepakkerne, dog på nær Liberal Alliance og DF. Hjælpepakkerne er blevet forlænget til den 31. januar 2021, dermed er der også blevet sat 8 mia. kr. til virksomheder og kulturinstitutioner, der er blevet ramt af corona epidemien. Forlængelsen af hjælpepakkerne er opstået af en forlængelse af de mange nye restriktioner. Erhvervsministeren mener i den forbindelse, at den nye forlængelse af de nuværende ordninger og med de nye aftaler, vil øge trygheden samtidig med, at aftalen vil hjælpe mange restauranter, som rammes af de nye restriktioner (Nielsen 2020).

Delkonklusion

Eftersom vi har brugt syv af de ni faser i beslutningsprocessen, har vi kunne fremvise at beslutningen ved at indføre hjælpepakker, har levet op til regeringens forudsætning, som netop handler om at holde hånden under restauranterne. Beslutningsprocessen har ydermere fremvist, at regeringen har gjort brug af en top-down tilgang, igennem de mange beslutninger de indbyrdes havde truffet. Idet regeringen ikke havde inkluderet de øvrige partier i forhold til de beslutninger de havde truffet, der var herunder tale om en form for top-down tilgang. Ydermere mener de øvrige partier, at regeringen har ageret magtfuldkomment igennem deres implementering af deres beslutninger. De øvrige partier mener, at der var meget tavshed i forhold til, hvilke beslutninger regeringen ønskede at gennemføre. De øvrige partier føler ikke, at de blev inkluderet i forhold til at træffe beslutningerne sammen med regeringen.

Effekten af regeringens restriktioner, hjælpepakker og brugen af den ekspansive finanspolitik

Den igangværende pandemi, har haft en række konsekvenser for det danske samfund, herunder den danske økonomi og det tilhørende erhvervsliv. For at reducere den øgede smitterisiko, har regeringen foretaget en række restriktioner for at mindske spredning af COVID-19. En af de restriktioner regeringen har foretaget er, at restauranter og cafeer skal lukke senest kl. 22. Restauranterne og cafeerne har dog mulighed for at udbyde take-away efter kl. 22 (Prakash

2020). En anden restriktion, som har påvirket restaurationsbranchen er, at alle ansatte og gæster skal bære mundbind eller visir når de befinder sig i det offentlige rum. Ydermere er det begrænset, hvor mange gæster en restaurant kan modtage og forsamlingsforbudet er derfor reduceret fra 50 til 10 mennesker. Regeringens mange tiltag og restriktioner har resulteret i, at der er forekommet en massiv økonomisk opbremsning i det danske erhvervsliv, grundet en nedlukning af landet (Prakash 2020).

For at holde hånden under den danske økonomi, har regeringen foretaget en række tiltag. Disse tiltag er præsenteret gennem en række pressemøder. I et pressemøde fra d. 24. oktober 2020 udtalte statsministeren, Mette Frederiksen følgende:

“(...) Fra på mandag – fra på mandag, der forbyder vi al salg af alkohol efter klokken 22.00. Og det er det tidspunkt, hvor barer og restauranter allerede nu skal lukke (...)”

(Statsministeriet 2020).

Her bliver det tydeliggjort hvilke restriktioner, som især går ud over restauranter. Disse restriktioner kan medføre et stort omsætningstab, hvor det forventes, at restaurationsbranchen vil opleve et omsætningstab imellem 3 og 5 mia. kr. i 2020. Dette antages for at være en massiv økonomisk nedgang, eftersom branchen i 2019, havde en omsætning på omkring 65,7 mia. kr. (Kristensen Mick 2020).

Dette omsætningstab er et resultat af regeringens mange restriktioner, og som følge af dette har regeringen indført en ekspansiv finanspolitik. I et pressemøde udtalte statsministeren, Mette Frederiksen følgende:

“Restriktionerne kommer til igen at få stor indflydelse på alles hverdag. Det vil også påvirke virksomheder og arbejdspladser i særlige brancher, og derfor vil vi naturligvis sætte gang i yderligere kompensationsordninger for erhvervslivet og forlænge mange af de nuværende.”

(Statsministeriet 2020).

Ud fra dette citat understreges det, at formålet med at indføre en ekspansiv finanspolitik er, at kunne tage hånd om de udsatte virksomheder, og sætte gang i kompensationsordningen for erhvervslivet. Et af de tiltag som regering har taget, er at indføre hjælpepakker til udsatte virksomheder. Disse tiltag blev præsenteret for resten af samfundet den 15. marts 2020:

“Det er det bidrag, samfundet og staten giver. Virksomhederne skal selv betale den sidste eller resterende fjerdedel af lønnen. Eller den del af lønnen, der ligger over, eller den del lønnen, som ligger over 23.000,00 kroner om måneden for fuldtidsansatte.”

(Statsministeriet 2020).

Dette er et tydeligt indgreb fra regeringens side med henblik på at regulere samfundsøkonomien. Denne ekspansive finanspolitik har betydet, at staten skulle hæve sine indtægter for at kunne stimulere samfundsøkonomien. Dette har regeringen formået at opnå, ved blandt andet at betale for lønnen for fuldtidsansatte, hvis lønnen ligger under 23.000,00 kroner. Ved at indføre en kompensationsordning, har regeringen således sørget for, at ledigheden i blandt andet restaurationsbranchen ikke er steget yderligere. Endvidere har regeringens hjælpepakker spillet en eksistentiel rolle idet, at regeringen har ført en ekspansiv finanspolitik. Regeringens ekspansive finanspolitik har derfor bidraget til at formindske mange af de økonomiske konsekvenser som virksomheder, herunder restauranter har været udsat for, som følge af regeringens restriktioner. I forlængelse af dette udtalte Mette Frederiksen desuden følgende:

“For timelønnede dækker staten op til 90 procent af lønnen og op til 26.000,00 kroner om måneden.” (Statsministeriet 2020).

Ud fra de ovenstående udtalelser fra statsministerens tiltag ses det tydeligt, at regeringen har påført denne ekspansive finanspolitik. Dette indgreb er et perfekt eksempel på, hvordan Keynes mener, at en krisesituation skal håndteres (Nilsen 2018). Endvidere anvender regeringen mange af Keynes samfundsperspektiver, når det omhandler stimuleringen af samfundsøkonomi, da regeringen har indført en aktiv økonomisk politik, med det formål at

reducere den økonomiske usikkerhed, som finder sted i det nuværende senmoderne samfund. Ifølge Keynes er det regeringens ansvar at beskytte økonomien (Nilsen 2018). Finansministeren Nicolai Wammen udtaler desuden følgende:

“Vi har én meget stor opgave, når vi skal lave finanslov i de kommende måneder, og det er at bidrage til at få Danmark sikkert gennem krisen – passe godt på danske arbejdspladser, passe godt på danske virksomheder og samtidig sikre, at det sker med en grøn omstilling. Det er derfor, at vi har lavet krigskassen på 9,2 milliarder kroner.” (Statsministeriet 2020).

Regeringens postulat viser deres forsøg på at beskytte det udsatte erhvervsliv ved hjælp af hjælpepakker med henblik på, at hjælpe restaurationsbranchens økonomi for at sikre dem en overlevelse gennem den igangværende pandemi. Ved at regeringen implementerer dette indgreb, skabes der således en økonomisk hensigtsmæssighed. I de ovenstående udtalelser fra både statsministeren og finansministeren, bliver det yderligere klargjort, at restaurationsbranchen og andre virksomheder står i en krisesituation, hvilket blandt andet skyldes regeringens restriktioner som følge af COVID-19. Regeringens økonomiske indgreb i form af den førte ekspansive finanspolitik, kan desuden klassificeres i forhold til Keynes og hans optik, som primært omfatter, at det er nødvendigt at have et statsligt indgreb på økonomien såsom krisesituationer.

Dertil er det væsentligt at undersøge, hvilken effekt denne ekspansive finanspolitik i form af hjælpepakker har haft på restaurationsbranchen. Som følge af regeringens restriktioner har restaurationsbranchen været udsat for økonomiske konsekvenser som eksempelvis omsætningstab. Danmarks Statistik har udarbejdet en statistik som omfatter omsætningen i restaurationsbranchen i perioden februar 2017 til og med august 2020 (Bilag 4). Ud fra denne statistik kan man tydeligt iagttage restaurationsbranchens omsætning før regeringens restriktioner blev implementeret. Hertil havde restaurationsbranchen en omsætning på 4.152 mia. kr. i december 2019. Det skal dog understreges, at restaurationsbranchen i marts 2020 havde en markant reduceret omsætning på 2.227 mia. kr. Det vil sige, at restaurationsbranchen

havde et omsætningstab på 1.925 mia. kr. Dette svarer ligeledes til 46,3%. I forlængelse af dette omsætningstab, udtaler statsministeren følgende:

“Et enligt Folketing har besluttet sig for at holde hånden under dansk økonomi i en svær tid, men nu tre hjælpepakker – både til lønmodtagerne og til virksomhederne og de selvstændige – i alt over 285 milliarder kroner. Heraf mere end 55 milliarder i direkte tilskud, mere end 230 milliarder i ekstra likviditet.” (Statsministeriet 2020)

Ud fra denne udtalelse fra statsministeren klargøres det, at de danske virksomheder har brug for et aktivt statsligt indgreb for at vedligeholde Danmarks økonomiske tilstand, og dermed skabe et stabilt grundlag for virksomhedernes likviditet. Ydermere hævder statsministeren, at den ekspansive finanspolitik kommer til udtryk i form af en række hjælpepakker, hvor regeringen skyder omkring 285 milliarder kroner ind i samfundet. Det interessante er dog, at hjælpepakkernes effekt ikke ses med det samme, og dermed møder restaurationsbranchen en økonomisk modstand. Et eksempel på dette kan ses i bilag 4, her kan der ses en yderligere reduktion af restaurationsbranchens omsætning på 1.912 mia. kr., i april 2020. Det vil sige, at restaurationsbranchen yderligere havde et omsætningstab på 315 mio. kr., hvilket svarer til et omsætningstab på 16,47%. Dette omsætningstab kom til selv efter regeringen indførte hjælpepakkerne. I et interview med restaurationsejeren fra Viadukt, blev der omtalt følgende:

“Staten har også hjulpet lidt med deres hjælpepakker som vi nu har, men vi skulle vente i lang tid før vi fik hjælpepakkerne. Vi var nødt til at betale lønkomensationen og alle faste udgifter af egen lomme indtil vi fik hjælpepakkerne.” (bilag 3:8)

Dertil giver interviewet med Viadukt et indblik i, at regerings hjælpepakker ikke har haft en effekt med det samme. Dette forklarer baggrunden for det yderligere omsætningstab i april 2020. Det kan hermed bekræftes, at disse hjælpepakker samt den førte ekspansive finanspolitik ikke har haft en effektiv virkning til at starte med. Dette skyldes blandt andet, at det har taget tid for restaurationsejerne at søge om hjælpepakker og fået godkendt deres ansøgning om de specifikke hjælpepakker.

Hjælpepakkerne virkning ses først mellem juni og august måned, hvor det ifølge bilag 4 kan aflæses, at restaurationsbranchens omsætning i juni måned lå på 3.451 mia. kr. Dette er et stort spring i forhold til omsætningen i 2020. I forhold til branchens omsætning, kan vi se at hjælpepakkerne har haft en positiv virkning, i og med det har reduceret omsætningstab i restaurationssektoren.

En anden væsentlig pointe, som også er relevant at udpege i forhold til den ovenstående udtalelse fra Viadukt, er deres finansiering af omkostninger. Dette indebærer blandt andet udbetaling af løn til deres medarbejder. Det eksistentielle for virksomheder er, at kunne skaffe sin tilstrækkelige likviditet, hvilket sker gennem en form for finansiering. I Viadukt har de været nødsaget til at skaffe finansiering til deres likvider gennem selvfinansiering. Dette indebærer, at ejeren fra Viadukt selv indsætter midler ind i virksomheden, for at kunne finansiere og vedligeholde likviditetsgraden. Disse midler indebærer eksempelvis kontanter, varelager, maskiner og andre former for aktiver (Elkjær 2020:306). En stor del af deres selvfinansiering er desuden også blevet brugt til at betale deres faste udgifter herunder løn til deres ansatte.

Efter mange danske virksomheder inden for restaurationsbranchen, herunder Viadukt fik godkendt deres ansøgning til hjælpepakkerne, kunne de gå fra selvfinansiering til fremmedfinansiering. Dette har således betydet, at de ikke længere selv skal afbetale eksempelvis løn til mange af deres ansatte fra egen lomme. Dette skyldes, at hjælpepakken for kompensation for faste udgifter blandt andet har fungeret som en form for fremmedfinansiering, som har været særlig gavnlig for virksomheden i og med hjælpepakken har taget hånd under branchens likvider.

Dette kan yderligere eksemplificeres med et interview med restaurationsejere fra MUMA, som i forhold til hjælpepakkerne, har oplevet forvirring og derfor lang ventetid i at modtage en hjælpepakke. Mazlum, der står for drift og er ejer af restauranten udtaler følgende:

“Det slemmeste var nok den periode, hvor jeg ikke fik de hjælpepakker, jeg skulle have”
(bilag 2:2).

Den hårdeste periode for virksomheden var den, hvor de ingen hjælp fik. Derfor kan hjælpepakkerne klart ses som et grundlag for virksomhedens overlevelse og i den forstand en fordel. Han uddyber desuden, at hvis hjælpepakkerne ikke var tilgængelige, skulle han ud og låne mange penge - og sætte sig selv i gæld (bilag 2:3). Som udgangspunkt mener MUMA at hjælpepakkerne har været behjælpelige i den forstand af, at de har taget hånden over betalingen af deres husleje m.m. (bilag 2:3). Dette betyder, at staten har fungeret som en fremmedfinansiering i forhold til restaurantens faste udgifter. Restaurant MUMA har søgt om hjælpepakker, som lønkompensation og hjælp til faste udgifter (bilag 2:3). I forlængelse af dette mener Mazlum, at lønkompensationen har været den hjælpepakke, der har gavnet virksomheden mest. Dette skyldes, at han kunne afbetale løn til sine ansatte, hvilket havde været en af virksomhedens største udfordringer, som følge af regeringens restriktioner.

Regeringens brug af den ekspansive finanspolitik, i form af hjælpepakkerne, har tydeligvis haft en effektiv effekt på restaurationsbranchen, på trods af regeringens restriktioner. Som følge af regeringens restriktioner, har branchen haft det vanskeligt med blandt andet at give deres medarbejdere løn, og de har således været udsat for at afskedige medarbejder. I anledning af dette har regeringen formidlet hjælpepakker som lønkompensation.

Danmarks Statistik har også udarbejdet en statistik over brancher med flest aktuelle lønkompenerede jobs (bilag 5). Ud fra denne statistik kan det ses, at 2.467 restauranter er en del af lønkompensationen. Hermed er restaurationsbranchen den branche, som har modtaget mest lønkompensation for at vedligeholde mængden af ansatte, idet restaurationsbranchen ellers havde været nødsaget til at fyre deres medarbejdere. Ud fra ordningen om lønkompensation, har regeringen sat krav på, at restaurationsbranchen skal have haft en forventet opsigelse af medarbejderne på 30% eller mere end 50%. Restaurationssektoren har dog haft så stort et tab på deres omsætning, at de fleste har fået godkendt deres ansøgning til hjælpepakken om lønkompensation. Dette kan eksemplificeres med et interview med restaurantejeren fra Viadukt:

“Vi har søgt for faste udgifter og lønkompensation, det er kun de to vi har benyttet os af. (...) Det har gavnet os på den måde at de ansatte stadig har fået løn selvom de bare har været hjemme hvor de har fået det meste af deres løn. Dette er luksus for dem, men på den måde har vi også kunne holde på dem.” (bilag 3:9).

Denne hjælpepakke har gavnet restauranten i den forstand, at det har reduceret arbejdsløsheden, hvilket også indgår i det ovenstående citat fra Viadukt. Hvis regeringen ikke havde indført denne ekspansive finanspolitik, i form af hjælpepakkerne, så havde branchen været nødsaget til at afskedige en del af deres ansatte. Dog ses det, at hjælpepakkerne har været en økonomisk støtte for blandt andet restauranter som Viadukt, eftersom de stadig har mulighed for at udbetale løn til deres medarbejder, selvom de er hjemsendt. Regeringens udnyttelse af den ekspansive finanspolitik i form af hjælpepakkerne har således været med til at reducere et af restaurationsbranchens større udfordringer og konsekvenser under den igangværende epidemi.

En anden hjælpepakke som de danske restauranter yderligere har søgt og modtaget mest af, er hjælpepakken, som omfatter kompensation af faste udgifter. Et af kravene for denne hjælpepakke er, at restauranterne skal have en forventet omsætningstab på 35%, grundet COVID-19. I et interview med restaurantejeren fra MUMA udtales følgende:

“Både hjælp til husleje og faste udgifter har været en kæmpe hjælp for at få det hele til at løbe rundt. Ellers skulle jeg ud og låne mange penge og sætte mig selv i gæld.” (bilag 2).

Hjælpepakken for kompensation for faste udgifter har været en stor hjælp for restaurationsbranchen. Dette bliver også eksemplificeret i det ovenstående interview. Når restauranterne modtager denne hjælpepakke, betyder det, at de får bedre muligheder for at kunne tilbagebetale deres afgifter som eksempelvis husleje, renteudgifter m.m.

Under den igangværende sundhedskrise, oplever restaurationsbranchen et stort tab i likviditet. Dette omfatter blandt andet, at netop denne branche har haft udfordringer ved at tilbagebetale mange af deres gældsforpligtelser, herunder husleje, lån og renteudgifter m.m. PricewaterhouseCoopers har udarbejdet en statistik, der viser andelen af virksomheder inden for hver branche, som er udfordret på likviditet (bilag 6). Det iøjnefaldende ved denne statistik

er, at det er restaurationsbranchen, som er særlig udsat i dette område. Ud fra statistikken forventes det, at 29% af virksomhederne i restaurationsbranchen vil have opbrugt deres likvider indenfor 4 måneder (Pedersen 2020). Denne måde at føre ekspansiv finanspolitik på, har således været effektiv, da restaurationsbranchen stadig kan betale sine afgifter med hjælpepakker som støtte, selvom mange af deres kunder udebliver. Ydermere betyder dette, at restauranter ikke risikerer at falde i likviditetsgrad, men kan vedligeholde en høj likviditetsgrad. Hermed har restauranterne stadig mulighed for at opfylde mange af deres forpligtelser og dermed tilbagebetale deres konkrete beløb og undgå at de står i gæld, da de ikke har behov for at få foretaget et større lån fra banken.

Restaurationsbranchens økonomiske konsekvenser som følge af regeringens restriktioner

Restaurationsbranchen har været udsat for adskillige økonomiske konsekvenser, som følge af regeringens mange restriktioner, her har omsætningstab været et af de væsentligste.

Med henblik på at undersøge restaurationsbranchens omsætning, har vi taget udgangspunkt i en statistik fra Horesta, som fortæller os om omsætningen inden for restaurationssektoren i årene 2017, 2018, 2019 & 2020 (bilag 4).

I januar 2019 begynder restaurationsbranchen med en omsætning på 3.306 mia. kroner og sluttede året (december 2019) med en omsætning på 4.152 mia., hvilket betyder, at omsætningen i restaurationsbranchen er steget med 846. mio. kroner i 2019. I januar 2020 begynder branchen med en omsætning på 3.550. mia. kroner. I året 2019 ses det, at restaurationsbranchen har en gennemsnitlig månedlig omsætning på 3.673 mia. kroner, dette betyder, at omsætningen har været stabil fra januar 2020 til marts 2020. Sammenligner man marts 2019 med marts 2020 er der et omsætningstab på 1.446 mia. kroner. Dette omsætningstab skyldes uden tvivl corona-krisens mange konsekvenser. Som det er belyst i statistikken, har den laveste omsætning været i april 2020 indenfor de sidste 4 år, da denne måned var ramt af nogle af regeringens første hastelovgivninger, hvilket inkluderer lukkede restauranter. I april 2019 var omsætningen kommet op på 3.982 mia. kroner, sammenlignet med april 2020 er dette et fald på 2.070. mia. kroner. Dette omsætningstab skyldes som nævnt corona-krisens mange

konsekvenser, herunder regeringens restriktioner i form af nedlukning af restauranter kl 22 og forsamlingsforbud m.m.

Selvom der har været et omsætningstab på 1.648 mia. kroner. fra januar 2020 til april 2020, har der dog været en stigning i omsætningen mellem april 2020 til august 2020 med en omsætning på 1.455 mia. kroner, hvilket kan skyldes den ekspansive finanspolitik, der er blevet ført.

Dette kan yderligere eksemplificeres i interviewet med MUMA, hvor restauranten før corona har haft en daglig omsætning på omtrent 20.000-25.000 kr., hvor den efter corona naturligvis er faldet (bilag 2:4-5). Under den første nedlukning var restaurantens omsætning på 0 blandt andet som følge af, at restauranten ikke gjorde brug af take-away. I starten af genåbningen kæmpede restauranten med en daglig omsætning på ca. 4-5.000 kr. Gennemsnitligt havde restauranten de første par måneder efter genåbningen en daglig omsætning på 10.000 kr., hvilket svarer til et omsætningstab på 50% sammenlignet med før COVID-19 (bilag 2:5).

Dette understøtter Keynes teori omkring nødvendigheden af de statslige økonomiske indgreb, da statistikken (bilag 4) indikerer en stimulans af økonomien, herunder ved implementering af hjælpepakkerne som kompensationsordningen m.m. Keynes teori kan i denne sammenhæng opponeres mod Adam Smith, da Smith ville mene at tab i omsætning skyldes regeringens indgriben på samfundsøkonomien. Ifølge Smith skulle regering ikke have grebet ind med restriktioner og hjælpepakker, da han går ind for princippet om det "naturlige" individ og at markedsøkonomien er selvregulerende. Dette vil betyde at der til at starte med ikke ville have været omsætningstab i restaurationsbranchen, hvis ikke regering har grebet ind, eftersom markedsøkonomien vil justeres af sig selv og dermed finde ligevægten.

En anden centrale konsekvens som netop denne branche har været udsat for, er blandt andet tab af ansatte. Grundet den igangværende pandemi, har regeringen været nødsaget til at udfolde en række restriktioner, som har haft økonomiske konsekvenser, som eksempelvis har gjort at restaurationssejerne har været udsat for at måtte opsigte eller hjemsende en stor del af deres medarbejder. Et af de restriktioner fra regeringens side, som har lagt op til disse fyringer og hjemsendelser, er eksempelvis at der er et krav på at alle restauranter skal lukke klokken 22 og

det er begrænset hvor mange gæster en restaurant må modtage (Sundhedsstyrelsen 2020). Disse restriktioner har således medført, at mange danske restauranter ikke længere har et behov for at have så mange medarbejder ansat i deres virksomhed.

Danmarks restauranter & Cafeer (DRC) har udarbejdet en statistik over jobtab i perioden marts-september i 2015-2019 og 2020 i udvalgte branchegrupper (Bilag 7). Statistikken illustrerer en sammenligning mellem restaurationsbranchens jobtab i 2015-2019 og 2020, hvor det tydeligt kan iagttages hvor meget restaurationsbranchen har reduceret deres ansatte i perioden mellem 2019 og 2020. Ud fra statistikken kan det aflæses at branchen i gennemsnittet har et gennemsnitlig jobtab på 450 ansatte i 2015 og 2019. Dette gennemsnit er dog øget i 2020, hvor job tabet nu ligger på 1050 ansatte. Dette vil sige at restaurationsbranchen i gennemsnittet har haft et jobtab på 600 antal ansatte mellem perioden 2015-2019 og 2020. Dette svarer således til et jobtab på 57 procent, hvilket er en reduktion på over halvdelen af ansatte inden for branchen. Statistikken udleder hermed, en øget arbejdsløshed inden for netop denne branche.

Dette kan yderligere understøttes i et interview foretaget med restaurationsejeren fra Viadukt, hvor følgende udtales:

“Vi har været nødt til at fyre nogle deltidsansatte, fordi der ikke er så meget at lave, det er synd, og jeg kan heller ikke give dem flere timer så kan de lige så godt finde sig et andet arbejde.” (bilag 3:8).

I denne udtalelse bliver det klargjort at netop Viadukt har været nødsaget til fyre en del af deres deltidsansatte, idet de ikke har haft nok omsætning til at kunne holde på deres ansatte. Dette eksemplificeres i ovenstående statistik i bilag 7. Derudover havde de på daværende tidspunkt ikke modtaget nogen former for hjælpepakker, og de fandt det derfor vanskeligt at udbetale løn til mange af deres deltidsansatte. Som det også omtales i det ovenstående uddrag fra interviewet med Viadukt, så mente restaurationsejeren *“at der ikke er så meget at lave”*, hvilket er en konsekvens af regeringens restriktioner, som gør at mange af deres gæster udebliver. Ud fra Viadukt selvangivelser, kan det tydeligt iagttages hvor stort et jobtab netop denne restaurant

har været udsat for. Før regeringens restriktioner blev implementeret havde de 25 ansatte i august 2020 (CVR API 2020a). I februar 2020 havde Viadukt reduceret deres ansatte til 18 medarbejder, hvilket var efter regeringens restriktioner havde trådt i kraft. Det vil sige at Viadukt har været nødsaget til at fyre syv af deres ansatte.

Udover den øget fyringsrate, så har mange restaurantejere ligeledes været nødsaget til at hjemsende en stor del af deres medarbejder eller sætte deres ansatte i bureau, med det formål at holde fast på deres ansatte. Dette kan yderligere suppleres i et foretaget interview med restaurationsejeren fra MUMA:

“Med hensyn til lønninger så var det jo virkelig svært. (...) men jeg var nødt til at sætte dem i bureau, fordi jeg ikke havde råd til at betale deres løn. Jeg skulle lukke i tre måneder. Vi valgte at holde på vores medarbejdere og sige, at vi kommer igennem en svær tid. Så håbede jeg på, at vi kunne få noget hjælp så, at alle blev her. De gik dog hjemme og gik uden særlig mange penge indtil vi søgte om hjælp og så fik hjælp.” (bilag 2:4).

Ud fra dette citat fremstår det, at MUMA har haft særligt svært ved at afskedige deres ansatte, grundet øget omsætningstab og har derfor foretrukket at sætte deres ansatte på bureau eller hjemmesende deres medarbejder og dertil lukke restauranten ned i 3 måneder. I august 2020 havde MUMA omkring 10 ansatte, men efter regeringens restriktioner blev implementeret blev deres medarbejder reduceret ned til syv ansatte (CVR API 2020b). Dette vil sige at, selvom MUMA valgte at sætte deres ansatte i bureau eller hjemsende dem, så måtte de alligevel fyre tre ansatte.

Ud fra de ovenstående udtalelser fra de to restaurationsejere samt de overordnet statistikker bliver der dannet et billede af hvordan Keynes argumenterer for at, af lav efterspørgsel medføre høj arbejdsløshed. Grundet den igangværende krisesituationer, har dette blandt andet betydet at færre vælger at spise ude i en restaurant. Dette medfører således et fald i efterspørgslen på adskillige restauranter idet mange af deres kunder udebliver. Lav efterspørgsel mindsker således produktion af varer og service hvilket resulterer i at der ikke længere er behov for

mange ansatte. Grundet restriktionerne har det medført at restauranterne har været nødsaget til at fyre deres medarbejder, idet der har været lav efterspørgsel. I Keynes hovedværk, opleves der øget arbejdsløshed, som følge af den lave efterspørgsel, i dette tilfælde har restaurationsbranchen haft lav efterspørgsel, eftersom mange af deres kunder udeblev.

For at mindske de økonomiske konsekvenser som regeringens restriktioner har medført, har regeringen udarbejdet hjælpepakkerne. Som det indgår i udtalelsen fra MUMA, så gik mange af deres ansatte uden særlig mange penge, indtil de fik godkendt deres ansøgning om hjælpepakkerne. I disse udtalelser indgår det at regeringens måde at føre ekspansiv finanspolitik på, som Keynes også argumenterer for i sit hovedværk, har været med til at reducere nogle af de økonomiske konsekvenser som restaurationsbranchen har været udsat for. For at reducere arbejdsløsheden yderligere, har regeringen således valgt at stimulere økonomien ved hjælp af offentlige investeringer, som hjælpepakkerne (Keynes 1936:62).

Ydermere viser bilag 10, at hjælpepakkerne har været med til at forhindre konkurser i 2020, den stigning som var forventet opstod ikke da hjælpepakkerne satte en stopper for det. Dette betyder ikke, at det ikke vil sætte spor i restaurationsbranchen i de kommende år efter coronakrisen.

Regeringens restriktioner samt hjælpepakker har ligeledes haft indflydelse på restaurationsbranchens egenkapital. Som følge af COVID-19 krisen, forventes det desuden at restaurationsbranchen vil have manglende egenkapital. Dog er det interessante at branchen allerede var udsat for en negativ egenkapital før den igangværende sundhedskrise begyndte. Dansk Industri har udarbejdet et statistisk overblik, som illustrerer en andel af virksomheder med negativ egenkapital og årsresultat før COVID-19 (Bilag 8). Ude fra denne statistik kan man se, at 21 procent af virksomheder inden for restaurationsbranchen, havde en negativ egenkapital og et negativt årsresultat før COVID-19.

Endvidere giver Dansk Industri et indblik i at hver femte virksomhed indenfor restaurationsbranchen havde en negativ egenkapital før sundhedskrisen. Dette giver et indblik i at restaurationsbranchen også før COVID-19 var udfordret. En af årsagerne til at

egenkapitalen reduceres, er hvis virksomhedens aktiver, i form af ejendele eller hvis virksomhedens passiver i form af gældsforpligtelser aftager, dette vil således resultere i en mindsket egenkapital (Dinero). Kombinationen med en negativ egenkapital og lav omsætning under en krisesituation, ville være katastrofalt for restaurationsbranchen, da en stabil økonomi er grundlaget for virksomhedens overlevelse (Dansk Industri). Restaurationsbranchens økonomiske situation i forhold til egenkapitalen, har ændret sig under COVID-19.

En statistik som er udarbejdet af Axcelfuture og revisionshuset Pricewaterhousecoopers, viser et overblik over andel af virksomheder som ville have opbrugt deres egenkapital i løbet af 2020. Det væsentlige i denne statistik er, at 25 procent af virksomheder i restaurationsbranchen ville have opbrugt deres egenkapital i 2020 før COVID-19. Hvis man ser nærmere på denne statistik, ses der en tendens hvorpå 18 procent af virksomheder i branchen opbruger deres egenkapital i 2020 efter COVID-19. Dette er en reduktion på 7 procent, af virksomheder der ville opbruge deres egenkapital i løbet af 2020 (Bilag 9).

En antagelse som kunne forklare dette er, at regeringens ekspansive finanspolitik har haft en positiv indflydelse på restaurationsbranchen i det der er sket en reduktion på 7 procent af virksomhederne i restaurationsbranchen som ville have opbrugt deres egenkapital. Dette kan yderligere understøttes med Keynes teori om at regerings indgriben på samfundsøkonomien kan medgive en positiv effekt på samfundets økonomiske tilstand. Regeringen formår således at føre en ekspansiv finanspolitik ved, at skyde kapital ind i restaurationsbranchen, med det formål om at styrke kapitalgrundlaget for branchen.

Viadukt og MUMAS samfundsøkonomiske perspektiv ift. Keynes og Smith

Restriktionerne påvirkede økonomien i restaurationsbranchen væsentligt, da dette skabte konsekvenser for branchen. Konsekvenserne medførte til, at regeringen skulle finde en løsning, hvor de kunne stimulere markedsøkonomien. Heraf blev der udformet en ekspansiv finanspolitik, blandt andet i form af hjælpepakkerne, hvor det tydeligt kan iagttages, hvordan den danske regering er blevet inspireret af Keynes samfundsøkonomiske perspektiv. Det kunne

i denne sammenhæng være relevant at foretage en analytisk diskussion af, hvilket perspektiv de to restauranter MUMA og Viadukt har på og hvilken rolle staten skal spille i samfunds- og markedsøkonomien. Deres synspunkter vil i den forbindelse sættes i perspektiv med Adam Smith og John Maynard Keynes teoretiske aspekter på, hvordan staten skal gribe ind i krisesituationer.

Hvorvidt mener restaurantejerne, at det er nødvendigt med en hjælpepakke og restriktioner? Regeringen indførte primært hjælpepakkerne på grund af de mange restriktioner de implementerede for at holde hånden under den danske økonomi. Hvordan havde den igangværende situation udfoldet sig for restaurationsbranchen, hvis ikke regeringen indførte restriktioner og som følge af dette, heller ikke indførte de nuværende hjælpepakker? Restaurationsejeren fra MUMA udtaler i denne sammenhæng følgende:

“Både og. Altså hvis de lader helt vær med alle de her restriktioner, så dør hele folket jo. Så har jeg hellere ikke nogen gæster. Jeg tror på, at de har gjort det for alles bedste og vores alles skyld. Hvis der absolut skal være en nedlukning af restauranter, så er det jo uden tvivl en god ting med hjælpepakker.” (bilag 2:6).

Ud fra denne udtalelse kan det således ses, at MUMA hælder mod et Keynesianske samfundsøkonomisk perspektiv. Han mener, at det har været nødvendigt med statslige indgreb i form af beskyttelse af folket og økonomisk stimulering. Derfor kan hans synspunkter sættes i perspektiv med Keynes, da han uden tvivl mener, at de økonomiske hjælpepakker og regeringens restriktioner har været nødvendige i denne krisetid. Hjælpepakkerne har ifølge begge restaurationsejer været en styrke i forhold til deres virksomheds overlevelse. Regeringens hjælpepakker kan dog både ifølge Viadukt og MUMA ses som en lappeløsning i og med, at det er midlertidige løsninger (bilag 2 & 3). Dette synspunkt kan sættes i perspektiv med Smith og den liberalistiske tilgang, da liberalismen ligeledes mener, at statslige indgreb udelukkende er til gavn midlertidigt. Heraf er det væsentligt at pointere, at Smith er tilhængere af en minimal statslig indgribning. Dette princip indebærer således at markedsøkonomien har ubegrænset frihed, men på den anden side skal markedsøkonomien kunne tåle reguleringer, hvor der er et særligt behov for dette. I tilfældet med den nuværende krisesituation, vil Smith

mene at det statslige indgreb har været for stort i og med regeringens restriktioner har haft økonomiske konsekvenser for restaurationsbranchen.

Et andet synspunkt, der hælder mod Smith, er Viadukts syn på behovet for hjælpepakkerne og det statslige indgreb i form af nedlukningen af restauranterne. Han udtaler nemlig følgende:

“Jeg tænker, at f.eks. folk i risikogruppen ikke går ud og spiser og omgås med mange mennesker så de havde ikke behøvet at lukke alle restauranter. Det irriterende, at vi skulle være afhængige af hjælpepakker osv. Vi ville helst selv gerne køre forretningen og betale løn til vores medarbejdere og alt det der.” (bilag 3:9).

Her giver han tydeligt udtryk for, at han havde foretrukket en naturlig regulering af restaurantens økonomi, og at folket selv kan stå til ansvar for, hvorvidt de færdes i det offentlige rum. Denne holdning er klart klassisk liberalistisk. Endvidere bidrager det også til Smiths samfundsøkonomiske perspektiv. Smiths metafor om den usynlige hånd, anskueliggør forholdet mellem udbud og efterspørgsel i en fri markedsøkonomi, som reguleres ubevidst og dermed uden planlægning af den. Viadukt giver således også udtryk for at være tilhænger af denne metafor, da de foretrækker at være uafhængige af hjælpepakkerne, og dermed går de ind for at menneskets individuelle beslutninger er altafgørende for selvstimulering af markedsøkonomien.

Dette er i modsætning til MUMA, der mener, at det har været nødvendigt med restriktionerne m.m. da ejeren af MUMA tror på, at de statslige indgreb har været for alles eget bedste. I den forbindelse fortæller han også, at det har været en nødvendighed i forhold til at beskytte folket. Man kan derfor tydeligt se en teoretisk forskel i de to restaurationsejeres holdninger til, hvorvidt de statslige indgreb har været nødvendige.

Restorationsejeren fra Viadukt påstår nemlig også, at det helst skal være sådan, at der ikke skal være behov for at en virksomhed at modtage disse hjælpepakker. Ifølge Viadukt skal der helst ikke være behov for at søge om eksempelvis lønkomensation dermed menes der, at

restauranten selv skal være i stand til at udbetale løn til deres ansatte frem for at være afhængige af kompensationsordningen (bilag 3).

Delkonklusion

Ud fra den ovenstående analyse af, hvordan regeringens restriktioner samt hjælpepakker har haft en indflydelse på restaurationsbranchen, kan det hermed konkluderes, at regeringens restriktioner har haft en negativ konsekvens for branchen. Dette kan konkluderes ud fra en grundanalyse af regeringens tiltag, herunder to interviews med restaurationsejerne fra Viadukt og MUMA. Som følge af regeringens restriktioner har restaurationsbranchen oplevet, omsætningstab, gæstetab, jobtab og m.m. Hvilket har resulteret i et forværret forretningsgrundlag i branchen. Grundet regeringens restriktioner har regeringen været nødsaget til at føre en ekspansiv finanspolitik i form af blandt andet hjælpepakker, som har været med til at holde hånden under restaurationsbranchen. Dette har betydet, at restauranterne har haft mulighed for at kunne beholde deres ansatte, da de har modtaget lønkomensation. Restauranterne har ligeledes haft mulighed for at dække faste udgifter, da de har gjort brug af fremmedfinansiering i form af hjælpepakkerne.

Regeringens hjælpepakker har haft en positiv effekt. Denne effekt kan perspektiveres til Keynes tilgang i forhold til, at staten er nødsaget til at gribe ind i krisesituationer (Nilsen 2018). Måden hjælpepakkerne har kunne ses som en positiv effekt kan eksemplificeres i de to foretaget interviews med restaurationsejerne fra MUMA og Viadukt. Dette kan yderligere bekræftes i de udvalgte statistikker, som giver et overblik over restaurationsbranchen og herunder viser hjælpepakkernes positive effekt på branchen.

Konklusion

Det kan hermed konkluderes ud fra en kritisk realistisk tilgang, at de adskillige statistikker på eksempelvis bilag 4 & 6 og interviewene, at COVID-19 uden tvivl har haft negative økonomiske konsekvenser på restauranter landet over. Som illustreret på bilag 10 er flere restauranter nået derud, hvor de er gået konkurs som følge af, at COVID-19 har fået regeringen til at foretage hastelovgivninger på baggrund af en top-down tilgang. De to restauranter understøtter ligeledes, at det udelukkende er de stærkeste, der kan overleve under corona-krisen. Regeringens indgreb i form af restriktioner og nedlukning har kostet de to interviewede restauranter gæstetab og en omsætning helt nede på nul kroner. De to restaurantejere har dog delte meninger i forhold til, hvorvidt regeringens tiltag har været nødvendige. Det kan tydeligt ses, at Cihat fra restaurant Viadukt har en liberalistisk tilgang, der kan sættes i perspektiv med Adam Smiths teoretiske grundlag. Han mener nemlig, at folk i f.eks. i risikogruppen selv bør kunne tage ansvar, hvilket er en klassisk liberalistisk tænkegang. I forlængelse af dette alluderer han således til, at der ikke bør være restriktioner og heraf hjælpepakker, da de foretrækker at deres virksomhed skal regulere og styre sig selv. Mazlum fra restaurant MUMA mener tværtimod, at det har været nødvendigt med de statslige indgreb, der beskytter folket under corona krisen. Hans synspunkt kan derfor sættes i perspektiv med Keynes, da han uden tvivl mener, at de økonomiske hjælpepakker og regeringens restriktioner har været nødvendige i denne krisetid. Restaurant MUMA har haft et omsætningstab på 50%, da de før COVID-19 krisen havde en daglig omsætning på omkring 20-25.000 kr., men efter genåbningen havde de en gennemsnitlig daglig omsætning på 10.000 kroner. Set i et overordnet perspektiv har der som illustreret på bilag 4. været et omsætningstab på 1.648. mia. kr. fra januar 2020 til april 2020. Der har dog været en stigning igen mellem april 2020 og august 2020 på 1.455 mia. kr., hvilket kan betyde, at den ekspansive finanspolitik har været til gavn for restaurationsbranchen. Denne påstand er blevet understøttet af begge restaurantejere, da de mener, at fremmedfinansiering i form af hjælpepakkerne har været nødvendige for at kunne betale faste udgifter og løn til deres medarbejdere. Det kan tydeligt ses, at regeringens restriktioner har kostet et omsætningstab i restauranterne, som de har prøvet at godtgøre med adskillige hjælpepakker. Al dette har været med intentionen om at beskytte folket fra corona virussen.

Denne intention har kostet et stort omsætningstab hos restauranter landet over samt de to interviewede restauranter.

Perspektivering

I dette afsnit vil der blive foretaget en perspektivering til Sverige og deres måde at håndtere den igangværende pandemi. Vi ønsker at perspektivere til Sverige, idet den svenske regering har haft en anden corona-strategi end den danske. I afsnittet fokuseres der blandt andet på Sveriges politiske håndtering af krisen samt hvilke økonomiske konsekvenser Sverige har været udsat for som følge af krisen. Afslutningsvis bliver der i dette afsnit fokuseret på, hvordan den svenske strategi kan perspektiveres hen mod Adam Smiths tilgang i forhold til, hvordan en stat skal agere under krisesituationer.

Sveriges corona-strategi har været markant anderledes end den danske. I flere måneder har Sverige holdt landet åben, hvor blandt andet skoler, og restauranter har været åbne i kontrast til de andre europæiske lande herunder Danmark (Benson 2020). Sverige gik således sin egen vej, i forhold til håndteringen af pandemien, hvor der ikke var krav om karantæner, mundbind og der var ligeledes ikke nedlukning af landet (Benson 2020). Man kan således sætte Sveriges håndtering i perspektiv til Adam Smiths liberalistiske tilgang. Formålet med Sveriges unikke forsøg på at håndtere krisesituationen er at opnå immunitet blandt befolkningen. Dette betyder, at Sverige tillader et langt højere niveau af smitte, i forhold til mange andre lande, for heraf opnå flokimmunitet, som på længere sigt kan resultere i at bremse smitten (Andersen 2020).

Sverige har derfor fået stor opmærksomhed blandt andre lande, eftersom landet forblev åbent i marts, mens mange andre europæiske lande valgte at lukke restauranter, barer, og cafeer (Laugesen 2020a). Dog er det væsentligt at pointere, at selv om Sverige næsten ingen nedlukninger har haft, så har landet stadig været udsat for økonomiske konsekvenser, som følge af pandemien (Laugesen 2020a). En af de økonomiske konsekvenser, som Sverige har været udsat for, er blandt andet et fald i deres BNP (bruttonationalprodukt), hvor Sverige i sit andet kvartal havde reduceret deres BNP med 8,6 procent. Selvom Sverige har haft en lempelig corona strategi, har de dog ikke kunne stoppe den økonomiske krise (Laugesen 2020b). Dette fald i BNP skyldes, at de svenske forbrugere har holdt sig fra eksempelvis restauranter, cafeer

m.m. på trods af at alle restauranter og cafeer har været åbne (Laugesen 2020b). En anden økonomisk konsekvens som Sverige har været udsat for, er en stigning i ledigheden. I starten af år 2020 havde Sverige en ledighed på 6.6 procent, hvorimod ledigheden under COVID-19 krisen er steget til 9,2 procent (Laugesen 2020b). Denne stigning i ledigheden skyldes et fald i efterspørgsel efter varer, og tjenester såsom restauranter og cafeer.

Hvad skyldes denne økonomiske nedgang, trods ingen nedlukning? Heraf er det vigtigt at iagttage den svenskes stats håndtering af den igangværende krise. Danmark og Sverige har været to modsætninger af hinanden i forhold til, hvordan de har grebet denne økonomiske krise an. Den danske stat ønskede at holde hånden under restaurationsbranchen, der kan betegnes som en keynesianistisk tilgang, hvorimod den svenske stat blot har ladet markedet regulere sig selv, dette kan sættes i perspektiv med Adam Smiths teori. Danmark har valgt, at det er politikerne, der tager beslutningerne. Det er således styret mere af de politiske hensyn, end videnskabelige udsyn (Manell 2020). Danmark vil hellere handle i dag end at fortryde imorgen, da corona krisen er en ny og ukendt krise som ikke er set før. I modsætning til Danmark har Sverige ført en mere videnskabelig styret politik, og de har valgt at følge deres Statsepidemiolog; Anders Tegnell's retningslinjer (Wetterling). Sverige har fokuseret på retningslinjer frem for forbud, hvor de har prioriteret en politik, som er baseret på sundhedsfaglige og videnskabelige overbevisninger (Benson 2020).

Den svenske regering har tydeligvis ført en modsat politik når det omhandler håndtering af COVID-19 krisen i forhold til Danmark. Heraf er det ligeledes væsentlig at pointere at Danmark og Sverige har haft forskellige tilgange angående den økonomiske håndtering af COVID-19. Som vi hidtil har analyseret og konkluderet viser Danmark tendenser til at bruge mange af de træk som Keynes også er tilhænger af. Herunder har Danmark foretaget et langt større statsligt indgreb i og med, at de har udformet en række restriktioner, der har haft direkte indflydelse på den danske befolknings adfærd.

Ydermere har Danmark ligeledes foretaget økonomiske reguleringer i form af en ekspansiv finanspolitik, og dertil uddelegering af hjælpepakker til det danske erhvervsliv. Sverige på den

anden side har haft et meget liberalistisk perspektiv på den nuværende krise, hvor de nærmest ingen restriktioner har foretaget. I forhold til Danmark, hvor der er blevet foretaget restriktioner som krav på mundbind, forsamlingsforbud m.m. har Sverige ikke udformet nogle lignende restriktioner. Sverige viser således tendenser til at have et liberalistisk perspektiv og dermed have de samme samfundsperspektiver som Adam Smith. Heraf har Sverige ladet det stå til individets eget ansvar at beskytte og forholde sig til krisen, da de ikke har haft en nedlukning. De svenske borgere har hermed haft friheden til at selv at skulle tage hånd om sig selv, deres helbred og deres økonomi.

Derudover kan den økonomiske nedgang i Sverige også sættes i perspektiv til Smith, idet regeringen ikke har valgt at hjælpe den svenske økonomi og foretage nogle reguleringer. Dette giver et indblik i, at Sverige stoler på, at markedet selv kan reguleres, herunder vil den usynlige hånd som Smith er fader af, gå ind og stimulere økonomien. Man kan således ses en forskel mellem Danmarks og Sveriges måde at håndtere krisen på, da de er tilhængere af to modsatte samfundsøkonomiske perspektiver, som er Keynes og Smith.

Litteraturliste

Bøger:

- Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2015), *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, Hans Reitzels, København, 3. udg. S. 411.
- Buch-Hansen, Hubert & Nielsen, Peter: *Kritisk realisme*. Juul, Søren & Pedersen, Kirsten Bransholm (red.) 2012, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori en indføring*, 1.udg, Hans reitzels Forlag, København, Kap. 8, S. 277-284, 306-307.
- Ejrnæs, Anders: *Sekundære Data i Komparative og tidsserieundersøgelser*. Hussain, M. Azhar, Kristensen, Catharina Juul (red.) 2019, *Metoder i samfundsvidenskaberne*, 2.udg, Samfundslitteratur, Frederiksberg, Kap. 14, S.227-228.
- Elkjær, Jørgen Ravn (2020), *Årsrapport og virksomhedsanalyse*, 9 udg. Karnov group, København, Kap. 12, S. 306.
- Hussain, M. Azhar & Kristensen, Catharina Juul: *samfundsvidenskabelige metoder, hvad er det*. Hussain, M. Azhar, Kristensen, Catharina Juul (red.) 2019, *Metoder i samfundsvidenskaberne*, 2.udg, Samfundslitteratur, Frederiksberg, Kap. 1, S. 18-22.
- Jæger, Birgit: *Mixed methods*. Hussain, M. Azhar, Kristensen, Catharina Juul (red.) 2019, *Metoder i samfundsvidenskaberne*, 2.udg, Samfundslitteratur, Frederiksberg, Kap. 20, S.334-335.
- Kelstrup, Jesper Dahl & Lynggaard; Kenneth: *Analyser af dokumenter og dokumentation*. Hussain, M. Azhar, Kristensen, Catharina Juul (red.) 2019, *Metoder i samfundsvidenskaberne*, 2.udg, Samfundslitteratur, Frederiksberg, Kap. 10, S.168-169.
- Löfgren, Karl: *policy-processer i offentlige organisationer*. agger, Annika & Löfgren, Karl (red.), 2013, *politik og administration*, 1.udg, Hans reitzels forlag, København, kap.3, S. 41-43.

- Poulsen, Birgitte: *Semistrukturerede interviews*. Kristensen, Catharina Juul og Hussain, M. Azhar(red): *Metoder i samfundsvidenskaberne. 2. udg.* Samfundslitteratur, 2019. Frederiksberg, Kap. 6, S. 98, 103-107.
- Triantafillou, Peter: *Analysen af dokumenter og dokumentation*. Hussain, M. Azhar, Kristensen, Catharina Juul (red.) 2019, *Metoder i samfundsvidenskaberne, 2.udg.* Samfundslitteratur, Frederiksberg, Kap. 9, S.164-165.

Artikler:

- Andersen, Lone: (2020), de aflyste julefrokoster vil gøre på dansk økonomi, *Finans*, 23-10-2020.
- Batchelor, Oliver (2020), Regeringen lukker barer og restauranter i hele landet klokken 22, *dr nyheder*, 18-09-2020.
- Benson, Peter Suppli (2020), Sverige opfandt sin helt egen coronavej. Nu ligner det gen en blind en af slagsen, *Berlingske*, 22-11-2020.
- Brahm, Kristoffer & Iversen, Claus (2020), Tusindvis af virksomheder løber tør for egenkapital, *Finans*, 25-06-2020.
- Bitsch, Alexandre (2020), coronakrisen ændrer vores økonomi - og det er allerede begyndt, *Finans*, 21-04-2020.
- Hansen, Mette Skov (2011), Forstå de ord, der bruges i debatten om den finansielle krise. Professor ved Københavns Universitets Økonomiske Institut guider Kristeligt Dagblad igennem økonomiens væsentligste termer, *Kristeligt dagblad*, 25-08-2011.
- Holst, Emma Qvirin. Kjølner, Simon Engell. Toft, Cecilie. (2020), Blå og røde Partier vil føre ekspansiv finanspolitik, når Danmark åbner igen, *Altinget*, 15-04-2020.
- Jensen, Thomas Klose (2020) hoteller og restauranter blandt de hårdest ramte af coronakrisen: 'det kan trække ud i længere tid,' *Dr nyheder*, 04-05-2020.
- Jespersen, Jesper (2014) *John Maynard Keynes*, jurist- og økonomforbundets Forlag, København.

- Kristiansen, Cecilie Lund & Klarskov, Kristian (2020), alternativt flertal vil svække den magt, regeringen har fået under coronakrisen, *politiken*, 17-06-2020.
- Laugesen, Morten (2020A), Det her er historisk: så hårdt har coronakrisen ramt dansk økonomi, *Berlingske*, 14-08-2020.
- Laugesen, Morten (2020B), Historisk voldsomt: Sveriges økonomi ramt af massivt tilbageslag, *Berlingske*, 05-08-2020.
- Manell, Johan (2020), Derfor spiller svenske myndigheder en større rolle end de danske i jagten på en coronapolitik, *Altinget*, 19-03-2020.
- Nevers, Jeppe. Olsen, Niklas. Sylvest, Casper (2013), *Liberalisme, Danske og internationale perspektiver*, Syddansk Universitetsforlag, Odense.
- Nielsen, Jørgen Steen (2018), Keynes bragte økonomien ud af sin depression ved at gøre staten til en central aktør, *Information*, 24-09-2018.
- Persson, Sebastian (2020), Her er status: så mange milliarder er der udbetalt i hjælpepakker, *Berlingske*, 05-08-2020.
- Prakash, Thomas (2020), Tiltag: nye krav om mundbind, slut med aftensalg af alkohol og sænket forsamlingsforbud, *Dr nyheder*, 23-10-2020.
- Straka, Rasmus (2020), økonomer tvivler ikke: staten bliver nødt til at føre ekspansiv finanspolitik, *Altinget*, 02-04-2020.
- Wetterling, Annika (2020), Mere magtfulde myndigheder og lav befolkningstæthed er en del af forklaringen på, hvor svenskerne gør det helt anderledes, *dr nyheder*, 27-03-2020.

Hjemmesider:

- Amino ordbog, *hvad er en afgift*, <https://www.amino.dk/ordbog/hvad-er-en-afgift.aspx>, [03-11-2020].

- atp, *Automatisk udbetaling af engangstilskud til modtagere af forsørgelsesydelse*, <https://www.atp.dk/nyheder-og-indblik/automatisk-udbetaling-af-engangstilskud-til-modtagere-af-forsørgelsesydelse>, [03-11-2020].
- BDO Danmark (2019), *Viden om - Revision og regnskab: Selvefinansiering i selskaber*, <https://www.bdo.dk/da-dk/faglig-info/revision-og-regnskab-publikationer/selvefinansiering-i-selskaber>, [03-11-2020].
- Calcueasy (2019), *Mange i restaurationsbranchen hæver prisen på deres retter. Burde du gøre det samme?* <https://calcueasy.com/mange-i-restaurationsbranchen-haever-prisen-paa-deres-retter-burde-du-goere-det-samme/>, [03-12-2020].
- Coronasmitte, (2020), *Natklubber, værtshuse, restauranter, spillehaller m.fl.* <https://coronasmitte.dk/natklubber-vaertshuse-restauranter-spillehaller> [03-11-2020].
- CVR API (2020a), *Viadukt*, <https://cvrapi.dk/virksomhed/dk/viadukt/30291166>, [03-12-2020].
- CVR API (2020b), *restaurant muma ApS*, <https://cvrapi.dk/virksomhed/dk/miwan-ivs/39237237>, [03-12-2020].
- Danske bank (2020), *Coronavirus: hvilke hjælpepakker kan min virksomhed søge*, <https://danskebank.dk/erhverv/seneste-nyt/2020/hvilke-hjaelpakker-kan-min-virksomhed-soege?fbclid=IwAR3LNN0MJOFKV7E6fD8egwZIJ1orqBr5XkEKyr9wNDzFyLFIQFiYFjpWcYQ>, [12-10-2020].
- Den store danske, *restriktioner*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=restriktion>, [20-11-2020].
- Dinero, *omsætning*, <https://dinero.dk/ordbog/omsaetning/>, [20-11-2020].
- Dinero, *egenkapital*, <https://dinero.dk/ordbog/egenkapital/>, [20-11-2020].
- Faktalink, (2018) *økonomiske*, <https://faktalink.dk/okonomiske-teorier>, [03-11-2020].
- Finansministeriet (2020), *Aftale om hjælpepakker til lønmodtagere og virksomheder mv. i forbindelse med gradvis genåbning af Danmark*,

https://fm.dk/media/17874/aftale-om-hjlpepakker-til-Inmodtagere-og-virksomheder-mv-i-forbindelse-med-gradvis-genbning-af-danmark-1.pdf?fbclid=IwAR09IeFAvk5g5xRA6UvFt8Dj_AHFhQhBINzzX_fDpzJVuLLUe5yX9edkf_Y, [03-10-2020].

- Finansministeriet (2020), *regeringen og bredt flertal indgår stimuliaftale på mere end 25 mia. kroner*, <https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2020/december/regeringen-og-bredt-flertal-indgaar-stimuliaftale-paa-mere-end-25-mia-kroner/?fbclid=IwAR045Wh5QhepySvumcFGXcoz6LiyVdzLYRkArVktbXJoaZa8S-YWQW9YZZY>, [03-12-2020].
- Finansministeriet, (2020), *Dansk økonomi hårdt ramt af coronaepidemien*, <https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2020/april/dansk-oekonomi-haardt-ramt-af-coronaepidemien/>, [03-12-2020].
- Finanspolitik (27-04-2020), [Den store danske], <https://denstoredanske.lex.dk/finanspolitik?fbclid=IwAR3zTo2Hxio-UaF1N8pd8C8cReyQa90MuXyYXoYjq2phng0gxeA-gakSqfI>, [03-10-2020].
- Folketinget, (2020), *hvordan vedtages en lov i folketinget?*, https://www.ft.dk/da/ofte-stillede-spoergsmaal/lov_hvordan-vedtages-en-lov-i-folketinget, [03-12-2020].
- folketinget, lovgivningsprocessen i folketinget, https://docs.google.com/document/d/1h7aB0_F6bnM6JOJWIAFoqdrnm0-zp9oQefUFhcXkPM/edit#, [03-12-2020].
- Martinsen (2020), *Midlertidig kompensation for virksomhedernes faste omkostninger*, https://martinsen.dk/faglig-viden/raadgivning/midlertidig-kompensation-for-virksomhedernes-faste-udgifter/?gclid=Cj0KCQjwxNT8BRD9ARIsAJ8S5xYvT167OIDbQIWIZyYSZDHXZNpTui7hhFe7h1yCxqagrJCCTH-RFJQaAhNFEALw_wcB, [12-11-2020].
- Nygaard, Bertel (2012), *Liberalismen*, <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/liberalisme/>, [03-12-2020].
- Ordnet.dk <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=restaurationsbranche>, [03-12-2020].

- pwc (2020) *COVID-19: økonomiske konsekvenser for dansk erhvervsliv*, <https://www.pwc.dk/da/publikationer/2020/covid-19-okonomiske-konsekvenser-dansk-erhvervsliv.pdf>, [03-12-2020].
- Riis, Ursula (2020), covid-19 hjælpepakke: sådan er din virksomhed stillet på moms- og skatteområdet, <https://www2.deloitte.com/dk/da/pages/covid-19/hjaelpepakke-sadan-er-din-virksomhed-stillet-pa-moms-og-skatteområdet.html>, [02-12-2020].
- Skau Reipurth & Partnere (2020), *covid-19: lovforslag om hjælpepakke til virksomheder*, <https://skaureipurth.com/da/2020/03/16/covid-19-lovforslag-om-hjaelpepakke-til-virksomheder/?fbclid=IwAR3jsZX894Sh2z8Gd3OyDaiMk4ankiRfxBoKuRRLY5d9UjbD9LPOJ0oCmGM>, [12-11-2020].
- statens serum institut (2020), *om covid-19*, <https://covid19.ssi.dk/om-covid19>, [03-11-2020].
- Statsministeriet (2020), *pressemøde den 15. marts 2020*, <https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-15-marts-2020/>, [02-12-2020].
- Statsministeriet (2020), *Pressemøde den 23. marts 2020*, <https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-23-marts-2020/>, [02-12-2020].
- Statsministeriet (2020), *Pressemøde den 23. oktober 2020 i statsministeriet om COVID-19*, <https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-23-oktober-2020-i-statsministeriet-om-covid-19/>, [02-12-2020].
- Sundhedsstyrelsen, (2020), *Brug af mundbind*, <https://www.sst.dk/da/corona/Forebyg-smitte/Mundbind-og-barrierer>, [02-11-2020].
- Sundhedsstyrelsen, (2020), *Epidemiloven*, <https://www.sst.dk/da/viden/beredskab/beredskab-for-epidemier/epidemiloven>, [02-12-2020].
- Visma, (2020), *Nu kan du udskyde betalingen af A-skat og AM-bidrag*, <https://www.dataloen.dk/loen/coronavirus/udskyd-betaling-af-a-skat-og-am-bidrag/>, [02-12-2020].

- Visma (2020), *likviditet - hvad er likviditet*, <https://www.economic.dk/regnskabsprogram/ordbog/likviditet>, [06-12-2020].

PDF:

- Andersen, Torben M. Svarer, Michael. Schröder, Philipp. (2020), *Rapport fra den økonomiske ekspertgruppe vedrørende udfasning af hjælpepakker*, udarbejdet af finansministeriet, <https://fm.dk/media/18033/rapport-fra-den-oekonomiske-ekspertgruppe-vedroerende-udfasning-af-hjaelpepakker.pdf>, [03-11-2020].
- Axcel future - erhvervslivets tænketank, PWC (2020), *COVID-19: økonomiske konsekvenser for dansk erhvervsliv*, <https://www.pwc.dk/da/publikationer/2020/covid-19-okonomiske-konsekvenser-dansk-erhvervsliv.pdf>, [10-12-2020].
- Keynes, John Maynard (1936) *The general theory of employment, interest, and money* By John Maynard Keynes, https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_KeynesTheoryofEmployment.pdf, [03-11-2020].

e-Encyclopedia:

- Bille, Lars. Estrup, Hector. Svensson, Palle (2020) *Liberalismen*, <http.s://denstoredanske.lex.dk/liberalisme>, [03-11-2020].
- Estrup, Hector (2012), *Den usynlige hånd*, https://denstoredanske.lex.dk/den_usynlige_h%C3%A5nd, [03-11-2020].
- Koch, Carl Henrik & Estrup, Hector (2020) *Adam Smith*, https://denstoredanske.lex.dk/Adam_Smith [03-11-2020].
- Schou, Poul (2020), *Kenyanske teorier*, https://denstoredanske.lex.dk/keynesiansk_teori [16-11-2020].

Statistik:

- Dansk industri (2020), *virksomhederne er presset af coronakrisen*, <https://www.danskindustri.dk/arkiv/analyser/2020/6/virksomhederne-er-preset-af-coronakrisen/>, [20-11-2020].
- Danmarks statistik (2020), *Eksperimental statistik - COVID-19*, <https://www.dst.dk/da/Statistik/eksperimentel-statistik-covid-19>, [20-11-2020].
- Danmarks Restauranter & cafeer - DRC (2020), *Konkurser kostede mange restaurationsjob i september*, https://www.thehost.dk/konkurser-kostede-mange-restaurationsjob-i-september/?fbclid=IwAR1sr1f-HoEwV8-ppx9rkPjFM2_S2yBEvycM4BWcOwf_CxF9c9Nv7D0xKnY, [13-12-2020].
- Horesta (2020), *Restauranter i tal*, <https://www.horesta.dk/vores-branche/restaurantmarkedet/>, [03-12-2020].